Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ РЕСПУБЛИКАНСКА КОМИТЕДЭЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...най 1921 оной ...н 21-һээ гарана. | № 180 (18503) | 1990 оной августын 7, вторник | Сэн 3 мүн.

СССР-эй Министрнүүдэй Советдэ

УРГАСА ГЭЭЛТЭ ...ОРОЛТОГҮЙГӨӨР ХУРЯАХА

...густын 3-да СССР-эй Министрнүүдэй Совет мүнөө жэлэй ургаса хуряал... хойшолуулашагүй асуудалнуудаар хэдэн тогтоолнуудые баталан абаһан ...а. Эдэ документнүүдэй дүүрэн текстнүүд доро толилогдоно.

...90 оной ургаса хуряалгые хангаха талаар нэмэлтэ хэмжээнүүд тухай

...элдэ хаа хаанагүй ...хын ургамалнуудай ...а ургуулагдаа гэжэ ...Министрнүүдэй Со... ...глэнэ. Теэд транс... ...эгсэлнүүдэй болон ...эдэй дуталдаһан ...уряалгын хүдэлмэ... ...гдана. Поволжиин, ...аруун Сибириин ба ... оороһоной оло... ...үүд, мүн тэрэшэлэн ...ртаабха тарижа ур... ...жахынууд илангаяа ...э байдалда орон... ... саг болзортонь ...үтэн хуряажа абал... ...а зорилгоор СССР... ...нүүдэй Совет ингэ... ...о:

...ото ба тэжээлэй ...дые, сахарай свек... ...ха, овощ болон ху... ...н бусад продукци ... колхозуудта, сов... хүдөө ажахын бу... ...риятинуудта шухала ... үзүүлхэ зорилгоор ...редприятинууд бо... ... зургаануудһаа хү... ...дые, алба хаагша... ...женерно-техническэ ...элшэдые хуряал... ...мэридэ эльгээлгые дэры түргөөр эмхидхэхэ гээд СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй саг үргэлжын зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдтэ, СССР-эй министрнүүд ба СССР-эй гүрэнэй комитедүүдэй түрүүлэгшэнэртэ даалгагдана. Хэгдэһэн хүдэлмэриин дүнгүүд тухай долоон хоногой болзорто СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ элидхэхэ.

Ажалай түлбэриин түхэл янзануудые үргэнөөр хэрэглэлгэдэ онсо анхаралаа хандуулжа, ургаса хуряалгын хүдэлмэридэ хабаадуулагдаһан хүдэлмэришэд болон алба хаагшадые һайнаар урмашуулха талаар предприятинуудай, колхоз, совхозуудай болон хүдөө ажахын бусад эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд тодорхой хэмжээнүүдые абаха зэргэтэй.

Эдеэ хоолой зүйлнүүдэй ба тэрэниие худалдан абалгын талаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй гүрэнэй комисси, союзна республиканууудай правительствэнууд ургаса хуряалгатай холбоотой асуудалнуудые дары түргөөр шиидхэлгые хангаха зэргэтэй.

2. Мүнөө жэлэй ургасын хүдөө ажахын продукци зөөлгэдэ ороной промышленна, барилгын ба бусад предприятинууд болон эмхи зургаануудай ашаанай автомобильнуудай 15-һаа бага бэшэ процентые (жолоошодтойгоор) хабаадуулха шухала гэжэ тоолохо.

СССР-эй министрнүүд болон СССР-эй гүрэнэй комитедүүдэй түрүүлэгшэнэр тус шиидхэбэриин дүүргэлгые хангаха.

Республикын онсо илгаанууд болон эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые хараада абан, союзна республиканууудай правительствэнууд хабаадуулагдаһан автомобильна транспортые бодомжотой зүбөөр хэрэглэлгые хангаха ёһотой.

3. Хүдөө ажахын хүдэлмэридэ, мүн оороһо тушаан абалгын предприятинууд болон свекло тушаан абалгын пунктнуудта хото городуудай, хүдэлмэришэдэй поселогуудай ба хүдөөгэй һуурин тосхонуудай ажал хэхэ аргатай хүн зониие нэмэжэ хабаадуулха, эрэһэн хүдэлмэрилэгшэдые түбхинүүлхэ, мүн тэрэшэлэн тэдэнэй үндэр бүтээсэтэй ажал бодомжотойгоор эмхидхэлгые хангаха гээд союзна республиканууудай правительствэнуудта даалгагдана.

...90 оной ургаса хуряалгада һуралсалай зургаануудай студентнүүд болон һурагшадые хабаадуулха тухай

...ндо ургуулагдаһан ...ургамалнуудай, хар... ...ющой болон хүдөө ...сад продукциин үн... ...ргаса хуряалгада нү... туһаламжа үзүүлхэ, ... гээлтэ хоролтодо ... мүн хүн зониие ...й талаар хангалгые ...а шухала байһан ...ССР-эй Министрнүү... ...ингэжэ тогтооно:

...лгын хүдэлмэри үн... дээдэ һургуулинуу... дунда һургуули... ...техническэ мэргэжэ... ...линуудай һурагша... ...эдэбхитэйгээр хабаа... ...нгаха шухала гэжэ ... республиканууудай ...ванууд, арадай эр... ...алай талаар СССР... комитет, һургуу... ...зургаануудтай мини... ...д болон албан зур... ...дөө ажахын хүдэл... ...һараһаа дээшэ бэшэ болзороор дээдэ һургуулинуудай (түгэсхэхэ курснуудһаа бэшэ) студентнүүдые, мүн һуралсалһаа сүлөө сагтань тусхай дунда һургуулинуудай (түгэсхэхэ курснуудһаа бэшэ) ахалагша курснуудай һурагшадые, мүн тэрэшэлэн техническэ мэргэжэлэй училищинуудай һурагшадые хабаадуулха зэргэтэй.

2. Һуралсалай жэлые эхилхэ болзорые бүри хойшонь, тиихэдэ нэгэ һараһаа дээшэ бэшээр хойшонь болгохыень дээдэ һургуулинуудай ректорнүүдтэ, тусхай дунда һургуулинуудай ба техническэ мэргэжэлэй училищинуудай директорнүүдтэ зүбшөөхэ.

3. Студентнүүд болон һурагшадые эмхи гуримтайгаар угтан абалгые, найдамтайгаар зөөлгые хангаха, ниитын эдеэ хоол, соёлой ба ажаһуудалай, медицинын талаар хангалгые эмхидхэхэ талаар, мүн тэрэшэлэн тэдэнэрэй бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллахын ба үрэ дүнгүүдыень материальна талаар урмашуулхын тула хүдөө ажахын предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд шухала хэмжээнүүдые абаха зэргэтэй.

Ургаса хуряалгада тохёолдоһон байдалые хараада абан, 1990 оной ургаса хуряалгын хүдэлмэридэ хабаадаһан студентнүүд болон һурагшад салинһаа олзо доходой налог түлэлгэһөө сүлөөлэгдэхэ.

Бодото байдалые ойлгожо, тус шиидхэбэридэ хандажа уряатайгаар СССР-эй Министрнүүдэй Совет ороной бүхы студентнүүд болон һурадаг залуушуулда хандана. Студентнүүд болон һурагшад ургаса хуряалгада бодото туһаламжа үзүүлжэ, хүн зониие эдеэ хоолоор хангалгые, студентнүүдэй социально-экономическа байдалые һайжаруулгада өөрынгөө хубитые оруулха бэзэ гэжэ СССР-эй правительство найдана.

...90 оной ургаса хуряалгада ашаанай ...томобильнуудые нэмэжэ эльгээхэ тухай

...Министрнүүдэй Со... ...тогтооно:

... сахарай свекло, хүдөө ажахын бусад ...зөөлгэдэ министер... ...һаа 10 мянган ашаа... ...биль жолоошодтой... ...хые СССР-эй Оборо... ...терствые уялгалха.

РСФСР-тэ — 1990 оной августын 10-һаа ноябриин 1 хүрэтэр 3 мянган автомобиль;

Казахай ССР-тэ — 1990 оной августын 15-һаа ноябриин 1 хүрэтэр 7 мянган автомобиль.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1990 оной июниин 21-нэй 620-дохи номерой тогтоолоор хараалагдаһан гуримаар зааглаһан ашаанай автомобильнууд ургаса хуряалгада эльгээгдэхэ.

СССР-эй правительствын энээнэй урда тээ баталан абаһан шиидхэбэринүүдэй ёһоор, СССР-эй Оборонын министерство ургаса хуряалгын хүдэлмэридэ 35 мянган ашаанай автомобиль эльгээһэн байгаа.

Тэжээл бэлэдхэлгэ—бүгэдын хэрэг

НОГООН ҺАЙН, НОБШОРОЛТОГҮЙ

Анаагай совхозой хоёрдохи отделенидэ тэжээл бэлэдхэхэ хоёр звено эмхидхэгдэнхэй юм. Үдэ голой саана хабтайһан 500 шахуу гектар сабшалан дүршэлтэй механизатор-луговод Александр Дмитриевич Серебрюховто даалгагданхай.

Звеногой гэшүүд бүхы сабшалан дээрэһээ дүн хамтадаа 8400 центнерһээ бага бэшэ һайн шанартай үбһэ хуряаха хүсэлэнтэй.

Тэдэнэр хараалһан зорилгоёо бэелүүлхэ дүүрэн арга боломжонуудтай.

Луговод А. Д. Серебрюховой звенодо 12 хүн хүдэлнэ. Тэдэнэй дундаһаа 11-ниинь механизаторнууд юм.

Александр Снетков, Николай Черепанов гэгшэд «МТЗ-80» түхэлэй хүнгэн тракторайнгаа косилкануудаар үндэрөөр, удхэнөөр ургаһан ногоое урматайгаар сабшажа унагаана.

Хатаһан үбһыень трактористнууд Виктор Пластинин Ринчин Цыренжапов хоёр тармажа, ута бүдүүн баалнууд болгоод, тусгаар оньһон машинаар томо бухалнуудые табижа, һуринүүдэй дэргэдэ асарна.

Түрүүшын үдэрнүүдтэ Үдэ голой эрье шадарай набтар намаглиг доро газарай ногоо сабшажа абаабди. Эндэһээ түрүүшын арбаад һури сомоод байнабди. Сомоонуудаа һайнаар нюрууха гэжэ оролдонобди. Эндэл хангалтагүй байгаа һаамнай һүри үбһэмнай хура бороодо нэбтэ нэрожо, бурьтаха, үжэхэ, шанараа алдаха бшуу. Үнгэрһэн түрүүшын табан үдэрэй дүнгөөр 1600 шахуу центнер үбһэтэй болоод байнабди,— гэжэ Александр Серебрюхов хөөрэнэ.

Звеногой гэшүүд наратай сэлмэг үдэрнүүдтэ ажалаа үглөөнэй 6 час 30 минутаһаа эхилээд, үдэшын харанхы болотор үргэлжэлүүлнэ.

Совхозой нүгөөдэ звеное механизатор П. Г. Снетков хүтэлбэрилнэ.

Тэжээл бэлэдхэлгын тус коллективэй гэшүүд дүн хамтадаа 3200 центнер үбһэ бэлэдхэхэ даабаритай. Урдаа табигдаһан энэ зорилгоёо жэншэдгүй бэелүүлхын тула 210 гаран гектар сабшалангайнгаа гектар бүриһөө 14,8 центнерһээ бага бэшэ үбһэ хуряаха түсэбтэй.

Энэ звенодо хүдэлдэг механизаторнууд Александр Серебрюхов, Василий Подабашин, Алексей Белоусов, Намсарай Очиров, Владимир Пешин гэгшэд үдэр бүриингөө даабаринуудые амжалтатайгаар бэелүүлнэ.

Звеногой гэшүүд даажа абаһан техникээ бүтээсэтэйгээр, һаадгүйгөөр хэрэглэхэ гэжэ оролдоно.

— Һаянай эндэмнай хура бороотой. Сабшаһан үбһөө мүртэйгөөр абажашье үрдинэгүйбди. Түрүүшын мянгаад центнер үбһэтэй боложо байнабди. Үгтэһэн даабарияа дүүргэхын тула бии байгаа арга боломжонуудаа хүсэд хэрэглэхэ гэжэ оролдонобди,— гэжэ звеное хүтэлбэрилэгшэ Снетков хөөрэнэ.

Анаагай совхозой хоёрдохи отделениин оньһожоруулагдамал звенонуудай гэшүүд тэжээл бэлэдхэхэ даабарияа дүүргэхын тула бүхы арга боломжоёо хэрэглэнэ.

Г. ОЧИРОВ,
манай корр.

ТУҺАЛАМЖА ХЭРЭГТЭЙ

Мүнөө район соо хаа хаанагүй тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри түлэг дундаа ябажа байна. Хүдөөгэй хүн зон зунай эдэ үдэрнүүдтэ үбһэ тэжээл һайн шанартайгаар, ехээр бэлэдхэхын тула бүхы арга шадабаряа элсүүлнэ. Хойто-Байгалай районой колхоз, совхозуудай коллективүүд үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хаһаяа яһала һайн бэлэдхэлтэйгээр эхилһэн юм. «Северный» совхоздо урдань оройдоол нэгэ звено үбһэндэ ябадаг байһан юм. Мүнөө эндэ 3 звено эмхидхэжэ, эхэнхи үбһэеэ өөрынгөө хүсэ шадалаар бэлэдхэхэ гэһэн шиидхэбэри абаа юм. «Северный» совхозой үбһэшэд эхэнхи ажалаа оньһон техникын хүсөөр хэжэ байна. Эдэнэр тракторай косилкаар үбһэ сабшажа, хатаһан үбһөө тармана, һурилнэ.

— Урдань манай совхоздо БАМ-ай барилгашад, районой промышленна предприятинуудай хүдэлмэришэд ехэ туһа хүргэдэг бэлэй. Жэл бүри шефскэ организацинуудай коллективүүд 150—200 хүниие эльгээдэг һэн. Эдэнэр мүнөө совхозой коллективэй урда ехэ хүндэ эрилтэнүүдые табина. Бидэ хүдэлмэришэдтэ үдэрэйнь дунда зэргын салин мүнгэ түлэхэ болонобди. Тиихэдэ энэ олон хүн зониие эдеэ хоолоор, үбһэ бэлэдхэхэ зэр зэмсэгээр хангаха болонобди. Үбһэ бэлэдхэхээр ерэһэн хүдэлмэришэдэй олонхинь загаһа олзоборилжо үдэрөө барадаг байха юм. Иимэ туһалагшад манда хэрэггүй. Бидэ өөһэдынгөө арга шадалаар үбһөө бэлэдхэхэбди,— гэжэ «Северный» совхозой ахамад экономист Н. Н. Долгих хэлэнэ.

Байгша ондо «Северный» совхозой коллектив 15 мянган центнер үбһэ бэлэдхэхэ түсэбтэй. Гурбан звеногой коллектив түсэбөө дүүргэжэ шадаха гү? Арайл бирахагүй хаш. Эдэнэр намар болотор 7—8 мянган центнер үбһэ бэлэдхэхэ арга шадалтай.

Урдань тоннельнэ 11-дэхи 18-дахи, 22-дохи отрядуудай коллективүүд «Северный» совхоздо өөһэдынгөө дураар ерэжэ, үбһэ бэлэдхэдэг һэн. Тоннельнэ 11-дэхи отрядай коллектив жэл бүри 500—600 центнер үбһэ бэлэдхэдэг бэлэй. Тус отрядай хүдэлмэришэд мүнөө Алма-Ата ошонхой. Тоннельнэ 18-дахи, 22-дохи отрядуудай хүдэлмэришэд мүн лэ тиишэ нүүжэ байна. Эдэнэртэ «Северный» совхоздо үбһэ бэлэдхэхэ аргашье үгы. Барилгахабсаралгын 572-дохи, хүүргэ баридаг 53-дахи отрядай хүдэлмэришэд үбһэ бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ мүнөө хүрэтэр гансашье хүниие эльгээгээгүй байһаар.

Куморын ой модоной ажахын коллектив тиимэ ехэ бэшэ юм. Гэбэшье жэл бүри 200 центнер үбһэ «Северный» совхоздо һайн шанартайгаар бэлэдхэжэ үгэдэг. Байгша ондо 4 хүнһөө бүридэһэн звено үбһэндэ гараад, бараг һайнаар ажаллана.

— Манай звеногой гэшүүд 120 центнер үбһэ һурилөөд байна. Ойрын үдэрнүүдтэ даабаряа дүүргэхэбди,— гэжэ звеное даагша В. А. Самойлов хэлэнэ. «Северный» совхозой гурбан звеногой гэшүүд 3 мянган центнер үбһэ бэлэдхэжэ һурилөөд байна. Энэмнай үшөөл бага гээшэ ааб даа. БАМ-ай барилгашадай туһаламжагүйгөөр эдэнэр үбэлдөө малдаа бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ бирахагүйл хаш.

— Совхозой коллектив бидэндэ эдэ үдэрнүүдтэ 12 мянган түхэриг түлэг лэ. Тингээл һаань, үбһэндэ орохобди,— гэһэн эрилтэ 142-дохи колонныын начальнигай орлогшо О. В. Кололитцев һэнгэрэгүйгөөр мэдүүлнэ. Урдань Северобайкальскын экспедициин коллектив жэл бүри 500 центнер үбһэ бэлэдхэдэг бэлэй. Эдэнэр мүнөө хүрэтэр үбһэндөө ороногүй, орохо гэжэ бэлэдхэлшье хэнэгүй. Районой барилгазаһабариин управлениин коллектив энэ харюусалгатай ажал хүдэлмэреэ эхилээгүй байһаар.

«Нижнеангарсктрансстрой» трестын хүдэлмэришэд «Ангарский» совхоздо 4000 центнер үбһэ бэлэдхэхэ ёһотой. Мүнөө хүрэтэр үбһэндэ гараагүй байха юм.

— Мүнөө жэл хура бороо ехэ ороногүй. Ногоон яһала һайн. БАМ-ай барилгашадай үбһэ бэлэдхэхэ ажалдаа ородоггүйнь гайхалтай. Бидэ трестын барилгашадта үнгэрһэн жэл 70 хашараг худалдаа һэмди. Бидэ һүөөр ханганабди. Теэд үбһэ бэлэдхэдэг хүдэлмэридэ туһалха дурагүй. БАМ-айхидай туһаламжа манда хэрэгтэй,— гэжэ «Ангарский» совхозой директор Ю. С. Хамаев хэлэнэ.

Энэ совхозойхид шахардуу байдалда ороод байна. Эдэ үдэрнүүдтэ үбһөө бэлэдхэжэ абаагүй һаа, саашадаа хохидожо болохо. Намартаа Хойто Байгалда хура бороо орожо эхилдэг, үһан эрьеһээ халижа, һаад түбэг ушаруулдаг. Энэ бүгэдые БАМ-ай барилгын эмхинүүдэй коллективүүд мэдэхэ ааб даа.

«Эстония» совхозой коллективтэ «ЛенинградБАМстрой» колонныын хүдэлмэришэд жэл бүри туһалдаг. Мүнөөшье жэлдэ үбһэ бэлэдхэхэ ажалаа саг болзортонь эхилээ. Эдэнэр 300 центнер үбһэ бэлэдхээд байна. Урдаа табиһан зорилгоёо бэелүүлхэ дүүрэн арга шадалтай. БАМ-ай барилгашад Ленинградай барилгашадһаа жэшээ абаха бэзэ гээд һанагдана. «Эстония» совхозой коллектив өөрынгөө звеное үбһэ бэлэдхэхэ хүдэлмэридэ томилһон байна. Энэ звеное агроном М. М. Батуев хүтэлбэрилнэ. Эдэнэр 520 гектар сабшалантай. Энэ газараа хабарһаа хойшо һайнаар үһалаа, наг шэбхэ гаргаа.

— Гектарһаа 50—60 центнер үбһэ абанабди. Бүхы ажалаа оньһон техникын ашаар хэнэбди. 3000 центнер үбһэ эндэһээ абахабди. 70 гектар газарта олон жэлэй ногоо таряа һэмди. Тэндэмнай һайн ургаса гараа. Һайн шанартай үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ даабаряа дүүргэхэбди,— гэжэ М. М. Батуев шиидэнгеэр хэлэнэ.

Хойто-Байгалда үбһэ бэлэдхэхэ хүдэлмэри шархуугаар шье һаа, ябажа байна. Хойто Байгалай райсовет, райгүйсэдком ажахынуудай, эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй урда шанга эрилтэ табиха ёһотой. Тэрэгүйдэ аргагүй. Саг ошожол байна. Хойто-Байгалай райгүйсэдком хэдэн удаа селекторна суглаа хээ. Теэд ехэ хубилһан юумэ үгы. БАМ-айхидай туһаламжа хэрэгтэй.

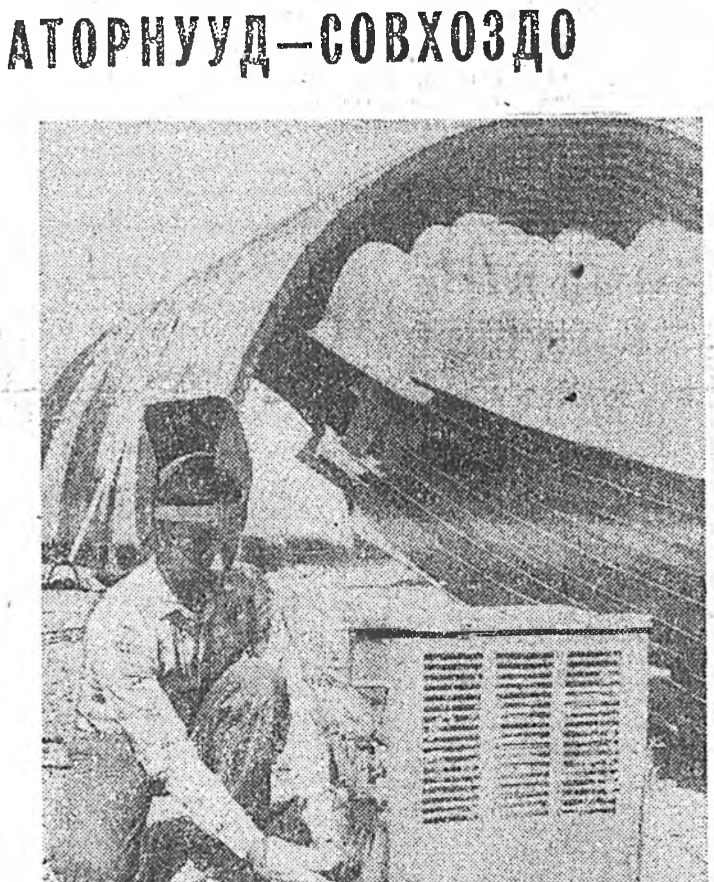
А. ЕФРЕМОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

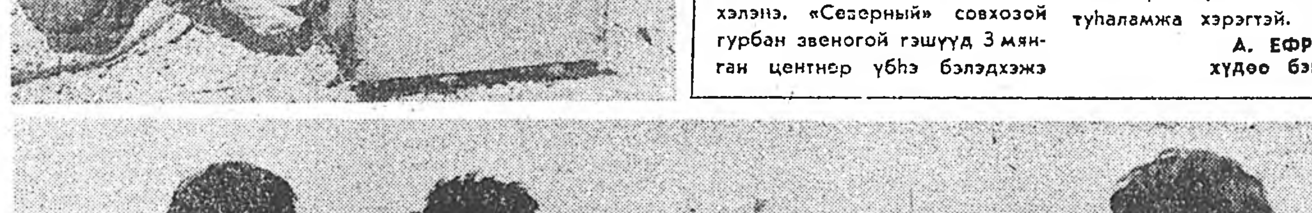
КООПЕРАТОРНУУД—СОВХОЗДО

Изалгын районой Халюутын совхозтой хэлсээ баталжа, дүрбэн хүнһөө бүридэһэн «Черемушки» кооператив оороһоной хранилищи, силосэй хоёр нүхэ бариха ёһотой юм. Кооперативай бүридэлдэ Игорь Комлев, Василий Иванов, Александр Алексеев, Гафиз Керимов, Николай Безбородов гэгшэд ороно. Тэдэнэр бултадаа бэе бэеэ һайн мэдэхэ, элдэб мэргэжэлтэд юм. Тиихэдэ хүн бүхэниинь хамта хүдэлдэг нүхэрөө халан хүдэлхэ шадабаритай.

Тэдэнэр совхоздо июниин 1-һээ эхилжэ хүдэлнэ. Хэлсээнэй ёһоор хоёр һарын туршада тэдэнэр барилгаяа тушааха ёһотой. Эхэнхи хүдэлмэриеэ дүүргэнхэй. Совхоздо тэжээл бэлэдхэлгын эхилхэдэ, силосэй хоёр нүхэн бэлэн болгогдоод байһан юм. Теэд оороһоной хранилищи саг соогоо ашаглалгада тушаагдаагүй байшоо. Эндэ кооператорнуудай гэмэ зэмэ үгы юм. Барилгашад өөрын машинагүй, барилгын материалнууд дуталдана. Гол мүрэнэй портһоо тэдэнэр хайр шулуу худалдан абажа, совхозой машинаар тэрэнээ зөөжэ асардаг. Кооператорнуудта түмэр хэрэгсэлнүүдһээ бүтээгдэхэ оороһонойнгоо хранилищиие хабсаргахань үлэнхэй.

Мүнөө совхоздо тэжээл бэлэдхэлгэ түлэг дундаа. Тус тустаа 5 мянган дүрбэлжэн метр багтаамжатай нүхэн совхозойхидто тэжээлээ нөөсэлхэдэнь ехэ туһа нэмэри болохо байна бшуу. Тиимэһээ кооператорнууд түрүүлэн силосэй нүхэнүүдые дүүргэхэ хэрэгтэ хүсэ шадалаа зорюулһан байна. Мүнөө оороһоной хранилищиин барилга дээрэ хүдэлжэ байнхай. Таряа хуряалга хүрэтэр энэ хүдэлмэриеэ дүүргэжэ, совхоздо һайн шанартайгаар ашаглалгада тушаахаар тэдэнэр эрид шиидэнхэй. Барилгын материалнуудай дуталдаагүй һаа, кооператорнууд хүдэлмэриеэ саг болзорһоо урид дүүргэхэ байгаабди гэжэ халаглана.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: дээрэнь —гагнууршӑн Гафиз Керимов; доронь—кооперативай гэшүүд Николай Белобородов, Василий Иванов, Александр Алексеев болон Игорь Комлев.

В. ГАРМАЕВАЙ фототекст.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ

...ссуудай багшанарые ...лаар габьяатай бэй... ...лоо Улаан-Үдын баг... ...дэхи училищиин баг... ...а Александра Бал... Буряадай АССР-эй ...оведэй Президиумэй «Буряадай АССР-эй ...удай габьяата баг... хүндэтэ нэрэ зэргэ габьяатай байһанайнь, олон жэлэй туршада оролдосотой һайнаар ажаллаһанайнь түлөө Улаан-Үдын столовонуудай нэгэдэхи трестын 2-дохи столовын үйлэдбэриие эрхилэгшэ **Балыкина** Елена Мироновнада Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указаар **«Буряадай АССР-эй худалдаа наймаанай габьяата хүдэлмэрилэгшэ»** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдобо.

• • •

...һуралсалай талаар ... байһанайнь, олон ...шада оролдосотой ...жаллаһанайнь түлөө ...хотын 1-дэхи дун... ...иин багша **Мареева** ...Алексеевнада Буряа... ...эй Верховно Сове... ...диумэй Указаар «Бу... ...СР-эй һургуулинуу... ...а багша» гэһэн хүн... ...зэргэ олгогдоо.

• • •

Республикын арадай ажахыда олон жэлэй туршада хүдэлмэришэдые бэлдэхэ талаар оролдосотой һайнаар ажаллаһанайнь түлөө Буряадай АССР-эй Арадай һуралсалай министерствын ажалай талаар хүмүүжүүлхэ, мэргэжэлдэ һургаха таһагай мэргэжэлтэ **Тыжинов** Василий Александровичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

• • •

Һургуулиин наһа гүйсөөгүйшүүлые хүмүүжүүлгын системэдэ удаан саг соо оролдосотой һайнаар ажаллаһанайнь түлөө Буряадай АССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын хүүгэдэй 45-дахи саадай хүмүүжүүлэгшэ **Бухарова** Таисия Степановнае Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

• • •

Арадай ажахыда дээдэ мэргэжэлтэй кадрнуудые бэлдэхэ талаар олон жэлэй туршада оролдосотой һайнаар ажаллаһанайнь түлөө Зүүн Сибириин технологическа институдай кафедрые даагша, түүхын эрдэмэй кандидат доцент **Башинов** Даши Сындеевичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаба.

...эдеэ хоолой талаар

АРЕНДАТОРНУУД УРАГШАТАЙ

Наратай сэлмэг үдэрнүүдэй тогтоходол Хүрбын ОПХ-гай сабшалан дээрэ үбһэ хуряаха хүдэлмэри үргэдэнэ. Мүнөө эндэ луговодуудай арендиин гурбан звено бүтээсэтэйгээр ажаллана. Хоёрдохи долоон хоногой туршада тус үбһэшэд — арендаторнууд һайн шанартай үбһэ горитойгоор һурилжэ үрдеэ.

Дурсагдагша ажахыда 800 гектар сабшалан бии юм. Эндэһээ тэжээл бэлэдхэгшэд бүхыдөө 17 мянган центнер үбһэ суглуулжа һурилхэ зорилготой. Түсэбэй ёһоор ОПХ энэ сабшалангай гектар бүриһөө 20,5 центнер үбһэ абахаар хараалаа юм. Тусхайлбал, байгша ондо Хүрбын ОПХ арга боломжоёо зэргэсүүлжэ тобшолол хэхэдээ, адууһа малайнгаа условно толгой бүхэндэ 32,198 центнер тэжээлэй единицын хэмжээнэй тэжээл бэлэдхэхээр шиидээ юм.

Эдэ үдэрнүүдтэ ажахыда АВМ-0,65 агрегадынь һаадгүй хүдэлгэгдэнэ. Эндэ Сергей Георгиевич Белых оператораар ажаллана. Энэ нүхэрнай Алексей Сергеевич Сафроновтойгоо хамта намар болотор 200 нүүд ногооной витаминтай гурил үйлэдбэрилжэ тушааха түсэбтэй юм. Тиихэдээ диилэнхи гурилаа гранула болгохоор хараална. Агрегадай машинистнууд ногооной витаминтай гурил гол түлээ халаахай болон сабшалангай ногоо оор гаргана. Һэядаа оороһото ургамалнуудай холисо асарагдажа захалха.

— Манай арендатор-луговодууд байгша ондо һайхан, шанартай үбһэ ехээр бэлэдхэжэ абаха хүсэлэнтэй ажаллана. Сабшалангай ногоон урда жэлнүүдэйхиһээ һайн. Мүнөө сагай уларил тогтууритай боложо, хуряалгамнай урагшатай ябана. Хура бороогой орожо һаад ушаруулаагүй һаа, хүнүүд бүхы ажалаа өөһэдөө мэдээд ябуулхал даа,— гэжэ Хүрбын ОПХ-гай ахамад агроном Андрей Владимирович Любецкий хөөрэнэ.

Валерий Павлович Постниковой хүтэлбэрилдэг бригада мүнөө табин гектарей ногоо сабшажа, хахадыень тармажа һурилөө. Бүхыдөө 284 гектар сабшалан даажа абаһан энэ бригада мүнөө 350 центнер үбһэтэй болоод байна.

Анатолий Александрович Болоневой бригада оньһожоруулагданхай юм. Эндэ арбан хүн хүдэлдэг. Тус бригадада 280 гектар сабшалан, үшөө 100 гектарай хартаабхын тарилга даалгагданхай. Хабарһаа үһалжа харууһалһан сабшаланһаа бүхыдөө 5300 центнер үбһэ бэлэдхэхэ түсэбтэй.

— Нёдондоноймнай үрэ дүнгүүд гайхалтай һайн байһан байна. Бидэ 7 мянган центнер үбһэ хуряагаа һэмди. Гектарай 21 центнер, зарим участогуудһаа 40 центнер хүрэтэр үбһэн сабшагдаа һэн,— гэжэ бригадир А. А. Болонев хэлэнэ.

Мүнөө арендаторнууд Сагаан Шабарай сабшаланда ажаллана. Һүүлэй мэдээгээр эндэ 24 гектарай сабшалангай ногоон һурилэгдөө.

Үдэр үнгэрхэ бүри үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри улам үргэдэжэ, һогооборишье үлөөнгүй сүм хуряажа абаха зорилготойгоор ажаллажа байһан эндэхи үбһэшэд хараалһан түсэбөө урагшатайгаар бэелүүлхэл байха.

Э. БУДАЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

Загарайн район.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Тоосоон ба hунгалта

«ХЭР ЗЭРГЭЭР ХҮДЭЛӨӨ ГЭЭШЭБИБДИ?»

Хорини районой партийна организациин тоосоото-hунгалтын 45-дахи конференци боложо үнгэрбэ. КПСС-эй райкомой тоосоото элидхэлые партиин райкомой нэгэдэхи секретарь П. В. БАХАЕВ, шалгалтын комиссиин тоосоото элидхэлые тус комиссиин түрүүлэгшэ Б. Д. ЦЫДЫПОВ гэгшэд хэhэн байна.

— Манай конференци хадаа КПСС-эй XXVIII съездын удаа тогтоhон оршон байдалда үнгэргэгдэжэ байна. Тиимэhээ урдамнай эли тодо ехэ зорилгонууд табигдана. Тэдэнийе бэелүүлхэ хэрэгтэ партийна организаци бүхэн, коммунист бүхэн хүсэ шадалаа элсүүлэн, өөрын бодото хубита оруулха зэргэтэй,— гэжэ нүхэр Бахаев тэмдэглэбэ.

Энэ удаа тоосоото элидхэл политическэ хүдэлмэриин али зэргээр ябуулагдажа байhан асуудалнуудта гол түлэб зорюулагдаа. Юуб гэхэдэ, мүнөө үе сагай бодото байдал үзэл сурталай-политическэ хүдэлмэриеэ хубилган шэнэдхэхэ эрилтэнүүдые партийна комитедүүдэй болон организацинуудай урда табина бшуу.

КПСС-эй райком болон тэрэнэй бюро урдань табигдаhан зорилгонуудые жэншэдгүй бэелүүлхэ хэрэгтэ хамаг шэдалаа зорюулаа. Партиин райкомдо 19 хүнhөө бүридэhэн үзэл сурталай комисси байгуулагдаhан юм. Тиихэдэ пленумүүд болон бюрогой заседанинууд дээрэ зүбшэгдэхэ асуудалнуудые бэлдэлгэдэ партиин райкомой гэшүүд эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг байгаа.

Тоосоото үе соо үзэл сурталай комиссиин гэшүүд хүмүүжүүлгын хүдэлмэри hайжаруулха талаар бага бэшэ хүдэлмэри ябуулаа. Эгээл эдэбхишүүлэйнь зэргэдэ коммунистнууд О. П. Павлов, В. В. Фёдоров, Г. Н. Соболев, Р. Ж. Шангинов, В. Ж. Дондокова болон бусад ороно.

hүүлэй үедэ политическэ болон экономическа hуралсалые эмхидхэлгэдэ тусгаар анхаралай хандуулагдаhанай ашаар хэшээлнүүдынь хараа байса hайжараа.

Үзэл сурталай ба ниитэ-политическэ хүдэлмэри hайжаруулха талаар Үдын, «Георгиевский» совхозуудай парткомууд урагшатай ябуулгануудые эмхидхэжэ, бусадта жэшээ харуулhан байна. Тэдэнэй дүй дүршэл согсологдожо, район соо тараагдана. Эдэ ажахынуудай үйлэдбэриин хэрэгүүдшье бусадта орходоо үндэр бүтээсэтэй, эмхидхэлтэй юм.

Мүнөө район дотор 393 политинформатор, 780 агитатор, 31 элидхэлшэ хүдэлжэ байна. «Знание» бүлгэмэй лекторнүүд урдынхида орходоо үсөөрөө. Зүгөөр уншагдаhан лекцинүүдэйнь удха шанар, найруулгань hайжараа.

Конференциин делегадууд партийна организацида, район дотор шиидхэгдээгүй байhан асуудалнуудта гол анхаралаа хандуулаа.

hүүлэй үедэ гэмтэ ябадал гаргадаг, ниитын болон ажалай жаяг журам эбдэдэг, хулиган ааша гаргадаг хүнүүд олон болоо. Илангаяа Хори, Дээдэ-Тайлса, Улаан-Одон тосхонуудта муу муухай ябадал гаргагшадай тоо олошороо. Эдэ жэшээнүүд хадаа районой милициин таhагай начальник Н. И. Шангин, районой прокурор Б. А. Дашиев гэгшэдэй гэмтэ ябадал гаргалгые үсөөрүүлхэ талаар үшөөл ханамжагүйгөөр хүдэлжэ байhаниие харуулна. Зүгөөр партиин райкомой үзэл сурталай комисси (нүхэр Дашеев), арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдком (нүхэр Бузин) харюусалгата тушаалтай эдэ нүхэдтэ эрилтэ багаар табина, хүдэлмэриеэ hайжаруулха хэрэгтэнь болохотой туhаламжа үзүүлжэ шаданагүй.

hүүлэй үедэ Хоринин посельково Соведэй дэргэдэхи hайн дуранай дружина тон муугаар хүдэлдэг болоо. Энэ талаар тээрамжатай хэмжээ түргэн абаха хэрэгтэй болоод байна.

Үзэл сурталай хүдэлмэри hайжаруулха хэрэгтэ ажахынуудай, hургуулинуудай партийна организацинууд ехэ үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй. Тэдэнэй хүдэлмэри тухай партиин райкомой тоосоото элидхэл соо яhала дэлгэрэнгыгээр хэлэгдээ. Партийна организацинуудай хүдэлмэридэ дайралдаhан дутуу дунданууд заагдаа, тэдэниие яажа усадхаха тухай хэлэгдээ.

Эдэ жэлнүүдтэ соёлой болон физкультурно-спортивна хүдэлмэри эдэбхижүүлэгдэнэ. Сагаалган, Сурхарбаан гэхэ мэтын hайндэрнүүд hонирхолтойгоор үнгэргэгдэдэг болоо. Хори, Удинск, Георгиевко hууринуудта hайн стадионууд ашаглалгада үгтөө. Гэхэтэй хамта энэ хүдэлмэри зоной сэдьхэл ханаама hайнаар ябуулагданагүй. Районно Соведэй гүйсэдкомой соёлой таhагай (даагшань Б. Д. Цыдыпов), спорткомитедэй (түрүүлэгшэнь Н. И. Карнуков) хүдэлмэри hайнаар эмхидхэгдэнэ гэхын аргагүй. Тэдэнэй ажал ябуулгада дутагдалнууд яhала дайралдана.

Элүүрые хамгаалгын, худалдаа наймаанай, хэлхеэ холбооной болон транспортын хүдэлмэридэ зарим тэды урагшатай алхамууд хэгдээ. Тиигээшье hаа, зониие хүсэд hайнаар хангаха талаар эрид шууд хэмжээнүүд нютагай Соведүүдэй болон арадай депутадуудай талаhаа hулаар абтана. Тэдэнэр үгтэhэн засаг түрынгөө уялга муугаар дүүргэнэ, бии байгаа арга боломжонуудаа дүүрэнээр хэрэглэжэ шаданагүй.

«Удинская новь» газетын хүдэлмэриие hайжаруулха асуудалнуудта тоосоото элидхэл соо тусхай анхарал хандуулагдаа.

Мүнөө районой партийна эмхи 1350 гэшүүдhээ бүридэнэ. Эдэнэр коммунистын нэрэ хүндые али зэргээр үргэн ябана гээшэб? Тоосоото хугасаа соо 13 хүн партиин зэргэhээ өөрын дураар гараа. Тэдэнэй тоодо партиин гэшүүндэ 2 кандидат ороно. Элдэб муу муухай ябадал гаргаhанай, журам эбдэhэнэй, Уставай эрилтэнүүдые сахингүй ябаhанай түлөө 28 хүн партиин зэргэhээ гаргагдаа.

Партиин гэшүүдэй ехэнхи хубинь дунда зэргээр 44 наhатайшуулhаа дээшэ боложо байна. Үдын, Хасууртайн совхозуудай, районой дунда hургуулинуудай, Дээдэ-Үдын леспромхозой партийна организацинуудта hүүлэй үедэ шэнэ гэшүүд үсөөнөөр абтаа. Тоосоото үе соо Хандагайн леспромхозой партийна организациин (секретарь Т. Б. Цыремпилов) 5 коммунист, хэлхеэ холбооной узелай (партбюрогой секретарь Снетков) 3 хүн өөhэдынгөө hайн дураар партиин зэргэhээ гараа. Эдэнэр тиимэшье үндэр наhатай бэшэ. Ямар шалтагаанhаа боложо, партиин зэргэhээ гараhан байнаб гэбэл, партиин политика, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой хүдэлмэри тэдэнэй этигэл найдалые харюулжа шадаагүй гэжэ тэдэнэр тайлбарилнад.

hүүлэй хоёр жэлэй туршада ажабайдалда демократи үргэдэжэ эхилээ. КПСС-эй райкомой хоёрдохи пленумэй шиидхэбэреэр район дотор хүтэлбэрилэгшэдые hунгалгэ үнгэргэгдөө юм. Партиин райкомой үүсхэhэн энэ хүдэлмэридэ тиимэшье hайн дүнгүүд түйлагдаагүй. Зарим газарнуудта эрилтэ табидаг, үйлэдбэриин хэрэгүүдые hайнаар мэдэдэг хүнүүд hунгагдангүйгөөр үлэшөө.

Районой промышленна предприятинууд болон совхозуудта үгтэhэн даабаринуудые сүм бэелүүлхэ хэрэгтэ хүсэ шадалаа зорюулаа. Промышленна предприятинуудай дундаhаа «Забайкаллес» нэгэдэлэй Хүрбын, Хандагайн леспромхозууд ханамжагүйгөөр хүдэлөө. Хүтэлбэрилэгшэдэйнь хүдэлмэридэ дутуу дунданууд олоор ушараа, бии байгаа техникээ хүсэд hайнаар хэрэглэжэ шадаагүй.

Мүн тиихэдэ зүүн зүгэй электросетьнүүдэй начальник А. Д. Ринчино, районой хэлхеэ холбооной узелай начальник В. Л. Ситников, Дээдэ-Үдын леспромхозой директор С. Б. Унтанов, коммунальна ажахын үйлэдбэриин управлениин директор Ц-Д. Н. Цыбиков гэгшэд бодото коммунист-хүтэлбэрилэгшэд байhанаа бодотоор харуулаагүй. Тэдэнэй хүдэлмэридэ олон тоото дутуу дунданууд дайралдана. Жэшээнь, зайн галаар хангагшадай гэмээр арадай ажахын элдэб hалбаринуудай хүдэлмэридэ ехэ hаад ушаруулагдаа.

Районой хэлхеэ холбооной узелай ажалда дутагдалнууд үсөөн бэшэ. Газетэ, журналнуудайшье саг соогоо асарагдаагүй байhан ушарнууд бии. Телефонно холбоон муугаар хүдэлнэ. Коммунальна ажахын үйлэдбэриин управленишье hайнаар хүдэлнэ гэхын аргагүй. Котельнэнүүд болон банни, юумэ угаадаг газарнуудынь юрын эрилтэнүүдтэ хүрэмөөр ажалаа эмхидхэнэгүй. Дээдэ-Үдын леспромхозой коллектив хэлсээтэ уялгаа дүүргэнэгүй. Эдэ мэтын байдалтай эбсэжэ боломоор аал?!

Район дотор социальна хүгжэлтын талаар ехэ юумэн хэгдэхэ ёhотой. «Гэр байра-2000» гэhэн холын хараатай түсэб hулаар бэелүүлэгдэнэ. Нютагай Соведүүдэй хүтэлбэрилэгшэд (тэрэ тоодо районно Соведэй түрүүлэгшэ Ц. Ж. Ширабдоржиев, гүйсэдкомой түрүүлэгшэ А. М. Бузин) бии байгаа арга боломжонуудаа хүсэд дүүрэнээр хэрэглэхэ талаар хэмжээнүүдые абанагүй.

Энэ табан жэлэй хугасаа соо районой совхозууд hү, мяхэ, hooho, ороohо таряа үйлэдбэрилжэ, гүрэндэ тушааха талаар зарим тэды амжалтануудые түйлаа. Энэ хэрэгтэ «Георгиевский» болон Үдын, Дээдэ-Тайлсын, Хүлэй совхозууд, шубуунай фабрикын коллективүүд бага бэшэ хубитаяа оруулаа.

Газар болон мал ажал эрхилэлгые hайжаруулха, сабшалан, таряалангуудай хүрьhэнэй үрэжэл дээшэлүүлхэ, баян ургаса хуряажа абаха, амжалтануудые түйлаха хэрэгтэ ажалшадай хүсэ шадалые элсүүлжэ шадаhан байна.

Тиихэтэй хамта районой нэгэ зарим ажахынууд, тэрэ тоодо Анаагай, Хасууртайн совхозууд (директорнүүдынь Куприянов, Будунов) хартаабхэ, овощ тариха хүдэлмэридэ анхарал хандуулхаяа болишоо. Эндэ арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ А. М. Бузин, агропромышленна нэгэдэлэй түрүүлэгшэ Н. Ц. Дамдинцыренов гэгшэдэй гаргаhан зэмэ бии байна гээд тэмдэглэлтэй.

Конференци дээрэ иимэрхүү удхатай тоосоон хэгдэhэн байна.

— Тоосоото үе соо районно партийна организациин хүсөөр хэгдэhэн хүдэлмэри бага бэшэ байна гээд тэмдэглэлтэй. Үнгэрэгшэ парткоференци дээрэ заагдаhан дутуу дунданууды усадхаха, оруулагдаhан hанамжа, дурадхалнуудые бэелүүлхэ талсар ехэ юумэн хэгдээ. Партиин райкомой хүдэлмэрилэгшэд хүдөө нютагуудаар ябахадаа, партийна эхин организацинуудта бодото туhаламжа үзүүлдэг болоо, — гээд Хүрбын совхозой парткомой секретарь **Г. Г. Цыренов** хэлэбэ.

— Үнгэрhэн жэлнүүдэй туршада Хүрбын голдо социальна хүгжэлтын талаар ехэ юумэн хэгдээ. Больницын, аптекын байшангууд ашаглалгада үгтөө. Хонишод, малшадта шэнэ гэр байранууд баригдаа.

Гэхэтэй хамта үйлэдбэриимнайшье хэрэгүүд дээшэлээ. Энэ жэлэй үбэлжэлгын үедэ үнеэн бүриhөө 1850 килограмм hүн haагдаа. Энэмнай урда жэлэйхидэ орходоо, аяар табии гаран килограммаар дээшээ болоно гээд нүхэр Цыренов хэлэбэ.

— Ябажа байгаа табан жэлэй хугасаа соо манай ажахын материально-техническэ үндэhэ hуури hайжараа. Ашаг олзо абалгамнай дээшэлээ. Дүрбэн жэлэй саадэ тээ совхозой нэгэ хүдэлмэришэнэй үйлэдбэриин бүтээсэ 6150 түхэригтэ хүрэдэг hаа, мүнөө 9175 түхэригтэ хүрөө,—гээд Дээдэ-Тайлсын совхозой директор **П. П. Помуран** хэлэнэ. —Мүнөө үлүүсэ ехээр үгэ хэлэгшэд тон олон боложо байна. Тэдэнэр өөрынгөө гаргаhан алдуунуудые партиин райкомдо тохохые hэдэнэ. Тиимэ хүтэлбэрилэгшэдэй иимэ ябадалые би тон буруу хэрэг гээд тоолохо байнаб.

— Гушаад жэлэй туршада арадай гэгээрэлэй таhагые даагшаар хүдэлжэ ябанаб. Тиихэ зуураа партиин олон тоото конференцинүүдэй хүдэлмэридэ хабаадалсааб. Энэ жэлэймнай конференци ехэ бэлэдхэлгүйгөөр үнгэржэ байна гэхэ байнаб. Эндэ зал соо хуушарhан уряа лозунгнууд үлгөөтэй. Зал соо тодхогдоhон микрофониинь мүртэйгөөр хүдэлнэгүй. Энэнь муу. Партиин райком элдэб асуудалнуудые өөрын дураар шиидхэhэн зандаа. Гэршэлхэ жэшээнүүд олон. Багшанарта габьяата нэрэ зэргэнүүдые олгохо хэрэгые өөрын дураар эмхидхэнэ. Энэ хэрэгтэнь бидэ арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд, хабсадалсангүйгөөр үлэдэг байнабди. Энэнь гайхалтай,— гэжэ районно Соведэй гүйсэдкомой арадай эрдэм hуралсалай таhагые даагша **Б. С. Шойнжонов** үгэ хэлэхэдээ, мэдүүлбэ.

— Байгал далайн эрье шадарай дайдада модо отолон бэлэдхэдэг газарнуудта мүнөө ой бэлэдхэлгэмнай хоригдоо. Тиимэhээ жэлэй туршада 300 мянган кубометр модо бэлэдхэхэ даабари манайда тон хүндэ хүшэр байна. Элдэб оньhон техникээр дуталданабди. Манай хүдэлмэридэ дутагдалнууд үсөөн бэшэ байна. Тэдэнээ дары усадхаха хэрэгтэ гол анхаралаа хандуулхабди,— гэжэ Хүрбын леспромхозой директор **А. Ф. Быков** хэлэбэ.

Элидхэл тушаа райпогой правлениин түрүүлэгшэ **Г. Е. Нимаевагай** үгэ хэлэхэдэнь, конференциин делегадууд хэдэн удаа альга ташалгаар үгыень таhалдуулба. Юуб гэхэдэ, тэрэ олоной урда гаража, тон бэлэдхэлгүйгөөр үгэ хэлээ ха юм. Тиимэшүү байдалда Үдын совхозой Баруун-Голой отделениие эрхилэгшэ **Б. Ц. Дондоков**, «Георгиевский» совхозой парткомой секретарь **Б. Ц. Дамбаев** гэгшэд орон алдаа.

Элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэдэ Анаагай совхозой haалишан **Г. Ж. Базарова**, ветерануудай районно соведэй түрүүлэгшэ **А. Д. Галсанов**, шубуунай фабрикын хүдэлмэрилэгшэ **Т. Е. Шипилова**, Хоринин совхозой профкомой түрүүлэгшэ **Н. И Дмитриева**, Хасууртайн совхозой hү haалиин фермын бригадир **С. З. Сажинов**, районой прокурор **Б. А. Дашиев**, ажалай болон дайнай ветеран **П. А. Машанов**, районой хэлхеэ холбооной узелай хүдэлмэрилэгшэ **В. А. Романов** гэгшэд хабаадалсаа.

Конференци зүбшэн хэлсэгдэhэн асуудалаараа тогтоол баталан абаа.

Районой партийна конференциие эмхидхэн үнгэргэхэ комиссиин түрүүлэгшэ, Буряадай АССР-эй арадай депутат **Г. М. Корнаков** конференци дээрэ үгэ абахадаа:

— Партиин райкомой нэгэдэхи секретариин тушаалда КПСС-эй райкомой секретарь **Д. Ж. Дашеев**, агропромышленна нэгэдэлэй түрүүлэгшэ **Н. Ц. Дамдинцыренов**, «Удинская новь» газетын редактор **Е.-Д. В. Манзаев** гэгшэд дэбжүүлэгдэhэн, тэдэнэр зүбшөөлөө үгэhэн байна,— гэжэ дуулгаба.

Удаань эдэ нүхэд өөрынгөө түсэб, зорилгонуудтай конференцидэ хабаадалсагшадые танилсуулжа, тэдэнэй асуудалнуудта харюусаба.

hунгалтын дүнгүүдэй согсологдоходо, эгээл олон дуу абаhан Дугаржап Жалсанович **Дашеев** партиин райкомой нэгэдэхи секретаряар hунгагдаба гэжэ соносхогдоо.

Партиин райкомой хоёрдохи секретаряар **Р. Т. Казазаев** hунгагдаа.

Районой партийна организациин шалгалтын комиссиин түрүүлэгшээр **А. Ж. Абидуев** дахинаа hунгагдаhан байна.

Конференциин хүдэлмэридэ партиин республиканска комитедэй нэгэдэхи секретарь, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн **Л. В. Потапов** хабаадалсажа үгэ хэлэhэн, делегадуудай асуудалнуудта харюусаhан байна.

Г. БАДМАЕВ,
манай тусхай корр.

Манай ороной таряалангууд дээрэ байгша ондо айхабтар баян ургаса гараhан байна. Эдеэ хоолой болон худалдан абалгын талаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Гүрэнэй комиссиин түрүүлэгшэ В. Никитинэй СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Президиумэй үргэдхэгдэмэл заседани дээрэ байгша оной августын 2-то хэлэhэнэй ёhoop 300 миллион тонно ороohон манай таряалангууд дээрэ эдеэшээд байна. Энээнэй 30—40 миллион тонноиь гээлтэдэ орохо. Иимэ ехэ гээлтын ушараашье hаань, 260 миллион тоннohoo бага бэшэ ороohо таряашад хуряажа абаха байна. Тиимэhээ энэ ургаса хуряахын болон hайнаар хадагалжа абахын тулада урданайхиhаа тад ондоо хэмжээнүүдые абаха хэрэгтэй.

Нютагуудhаа мэдээсэгдэhэнэй ёhoop хүдөөгэй ажалшад өөhэдынгөө хүсөөр энэ ургаса болзор сооиь хуряажа шадахагүй байна. Харин ургасын ябасые удаарүулхада, үдэр бүхэндэ 2 миллион шахуу тонно ороohон гээлтэдэ ородог юм. Мүнөө дээрээ таряашадай хуряахы хүдэлмэри тон hайнаар ябуулагдана гэхын аргагүй. Урданайхиhаа эбтэй зэтэйгээр хүдэлөөшье hаань, июлиин hүүл багаар оройдоо 22,5 миллион тонно ороohон, түсэбэй дүрбэнэйнь нэгэ хуби хадагалагдаад байна.

УРГАСА 90: шиидхэгдээгүй асуудалнууд олон

Байгша оной ургаса хуряалгын эгээл хурса асуудал юун болоноб гэхэдэ, механизаторнуудай олоороо дутаха ябадал болоно. Ургаса хуряалгада бэлдэгдэhэн комбайнуудай табанай нэгэ хубиинь жолоодохо зон олдоногүй. Запас частьнууд, аккумуляторнууд, мөөрнүүд айхабтар ехээр дутана. Энээнhээ боложо, хэдэн мянган автомобильнууд ажалдаа гараха аргагүй байна.

СССР-эй Госснабай түрүүлэгшэ П. Мостовейн хэлэhэнэй ёhoop түлишэ-түрхилгын материалнууд ороной бүхы нютагуудта хүсэд хүрэхөөр эльгээгдэжэ байгаашье hаань, олон областьнуудай механизаторнуудта эдэ бүгэдэ дутана. Теэд эльгээгдэhэн түлишэнь хайшаа орошоно гээшэб? Нютагай Соведүүдэй депутадууд энэ хэрэгые анхарал дороо абажа, элирүүлхэ зэргэтэй.

Овощ хуряалгада илангаяа хүндэ байдал тогтонхой. Энэ ажал оройдоо 21 процент оньhожоруулагданхай ха юм. Урда жэлнүүдтэ хото газарнуудhаа ерэhэн шефүүд туhалдаг hэн. Теэд урдань 700 мянган хүн эльгээгдэдэг байhан hаа, мүнөө 150 мянган хүрэтэрөө үсөөрөө. Шефүүдэйнгээ ерэхые хүлеэжэ ядаад, зарим ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд овощёо хуряангүй хахалжархина гэhэн мэдээнүүд ородог болоод байна. Ажахын тоосоондо ороhон промышленна предприятинууд шефскэ холбоо барисаануудhаа арсажа байна. Партийна зургаанууд ургаса хуряалгаhаа холодонхой. Харин Соведүүд энэ хэрэгые гар соогоо үшөөл абаагүй байна. Игэжэ 1 миллиард түхэригэй овощ ороноймнай зондо дутуу үгтөө.

Байгша оной ургаса хуряалга үшөө нэгэ алдууе тодоруулба. Элеваторнууд, складууд ороohо тушаажа абалгада бэлэн бэшэ байна ха юм. Тиигэжэ ороohо шэрэлгэ удаарүулагдана. Энээнэй хажуугаар 20 мянган автомобиль дутана бшуу. Түмэр замшад таряашадта туhалжа, ороohыень ондоо элеваторнуудта шэрэжэ абаашана. Зүгөөр түмэр замайшье арга боломжонууд заха хизааргүй бэшэ. Мүнөө орожо байhан ороohо haадгүйгөөр шэрэхын тулада түмэр замшадта үшөө 20 мянган ороohо шэрэхэ түхеэрэлгэнүүд хэрэгтэй. Зам харилсаанай министрэй нэгэдэхи орлогшо В. Гинькогой мэдээсэhэнэй ёhoop 200 мянган вагон мүнөө хэрэглэгдэнэгүй. Юуб гэхэдэ, тэдэниие заhабарилха хюреэдэмэл материалнууд дуталдана. СССР-эй Госснаб 100 мянган кубометр үгөө. Зүгөөр үшөө эды шэнээн хэрэгтэй.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Президиумэй үргэдхэгдэмэл заседани дээрэ Центросоюз эрид шүүмжэлэлдэ ороhон байна. Байгша оной баян ургасын хуби заhан энэ албан зургаанай hанааень зобооногүй гээшэ ха. Юуб гэхэдэ, Дунда Азида болон Россида үрэ жэмэсэй, овощой баян ургаса эдеэшээ. Теэд Хойто болон Алас-Дурна зүг руу тэдэниие абаашахаяа бэлэдхэгшэд яаранагүй.

Овощёор болон фруктнуудаар хангалгын асуудал Москвадашье тон хурсаар табигдана. Мосгоргүйсэдкомой түрүүлэгшэ Ю. Лужков энээниие гэршэлбэ. Нёдондоной энэ үеынхитэй жэшэхэдэ, хангагдаса оройдоо 85 процент болоно. Эндэ хоёр шалтагаан бии. Овощ болон фрукт асарха ёhотой зокой журам hуладаа, мүн лэ сэнгынь айхабтар ехэ болоо.

Ургаса хуряалгын үедэ орон соогоо онсо байдал соносхохо гэhэн дурадхалнууд заседани дээрэ оруулагдаhан байна. Дан иимэ хэмжээнүүд хэрэггүй ааб даа. Зүгөөр эрид шууд алхамуудые хээгүйдэ аргагүй болоод байна. Ороноо хилээмээр болон тэжээлээр хангахын тулада 85 миллион тонно ороohо худалдажа абаха хэрэгтэй ха юм.

С. ТЕЛЕПНЕВ,
ТАСС-ай корр.

МУЯЫН ГОЛhОО МЭДЭЭСЭНЭ

ХОЕРДОХИ ЭЭЛЖЭЭН БАРИГДАХАНЬ

Хойто Муяын 15 километр тоннелиин барилгын дүүрэхэ саг ойро болоожо байнхай. Северомуйск поселогой ажалшад саашадаа юу хэхэ болоно гээшэб? Энэ асуудал олоной hанаа зобоогоо hэн. 7 мянган хүн зонтой энэ поселогой хоёрдохи ээлжээниие бариха гэhэн шиидхэбэри СССР-эй Зам харилсаанай, СССР-эй Транспортна барилгашадай министерствэнүүд баталан абаба.

Эндэ түбэй котельнэ, дунда hургуулиин, сад-яслиин, столово, магазинуудай олон дабхар байрын гэрнүүдэй барилга хэгдэхэ юм. Поселогой хоёрдохи ээлжээнэй барилгые «Нижнеангарсктрансстрой» трестын 597-дохи поездын коллектив эхилбэ. Бүхыдөө 26 миллион түхэриг hомологдоо.

— Мүнөө түбэй котельнын, байрын гэрнүүдэй hууринуудые табижа эхилбэбди. Байгша оной дүүрэтэр 6 миллион түхэриг ашаглаха даабаритайбди. Энэ даабарияа бодото дээрэнь бэелүүлхын тула яhала оролдонобди,— гэжэ барилга-хабсаралгын 597-дохи поездын начальник Б. З. Заволынич хэлэнэ.

БАМ-ай барилга эхилэлсэhэн поездын хүдэлмэришэд үгэдөө хүрэхэл байха.

ЗАЙН ГАЛ НОСООГШОД

«Востоксибэлектросетьстрой» трестын нүүдэл оньhожоруулагдамал 104-дэхи колонныи коллектив Усть Илимэй ГЭС-hээ Витим мүрэнэй эрье хүрэтэр мянга гаран километр зайда ЛЭП-220 түхэлэй электрын элшэ дамжуулха лини татажа, холын хойто хизаарта оршодог hуурин, поселогуудые, Усть-Кут, Северобайкальск хотонуудые, БАМ-ай объектнүүдые электрижүүлхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулалсаhан байна. Тус коллектив мүнөө Муйяын, Багдаринай районуудые электрын элшэ хүсөөр хангаха талаар ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри хэнэ. hара, квартал бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэжэ, бэшэнэй дундаhаа шалгарhаар.

Энэ колонныи хүдэлмэрилэгшэд Таксимо-Бодайбо гэhэн 200 километр зайда электролини татажа, hаяшаг ашаглалгада тушаагаа. Эдэнэр Таксимо-Усть Муя замаар 60 километрэй электролини барижа эхилбэ. Байгша оной ноябрь hарада дүүргэхэ хараа зорилго урдаа табяад, шангаханаар хүдэлжэ байна. Ойрын сагта Усть Муя, Муя, Баргалино hууринууд электрын элшэ хүсөөр хангагдахань.

Колонныи хүдэлмэрилэгшэд Таксимо-Ирокинда замаар 100, километр зайда электролини татаха хэлсээ «Забайкалзолото» нэгэдэлэй коллективтэй баталаад, бэлэдхэлэй хүдэлмэри хэжэ эхилбэ. Ойрын сагта Муяын районой бүхы hуурин, поселогуудта электрын галнууд носохо.

Л. ОЧИРОВА
хүдөө бэшэгшэ.

ХЭБЛЭЛhЭЭ ГАРГАГДАБА

«КПСС-эй XXVIII съездэ хабаадаhан хүдэлмэришэдтэй болон колхозниигуудтай М. С. Горбачевой болон Н. И. Рыжковой 1990 оной июлиин 8-да уулзалга» гэжэ брошюра хэблэгдэн гаргагдаба.

«КПСС-эй XXVIII съездын делегадуудтай—партийна эхин организацинуудай секретарьнартай 1990 оной июлиин 6-да М. С. Горбачевой уулзалга» гэжэ брошюра мүн лэ барлагдаhан байна.

«КПСС-эй Центральна хиналтын комисси тухай дүрим» мүн лэ амяараа брошюра болгогдожо гаргагдаа,

Эдэ бүхы брошюрануудые Политическэ литературын хэблэл бэлдэhэн байха юм.

(ТАСС).

Совет орон дотор

САРАНСК. СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй шиидхэбэреэр хараалагдаhанhаа хахад жэл урид Мордвагай АССР-эй соёлой хүдэлмэрилэгшэдтэ ажалай шэнэ түлбэри бии болгогдобо. Автономито республикын правительство иимэ шиидхэбэри баталан абаа юм. Библиотекэнүүдтэ, клубай эмхи зургаанудта, музейнүүдтэ хүдэлдэг, выставкэнүүдые хангадаг бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй салин нэмээгдэнэ. Соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй hарын салин дунда зэргэнь 45—50 түхэриг нэмээгдэхэ юм. Энээнэй тулада республикын бюджедhээ 3 миллион шахуу түхэриг нэмжэ hомологдохо ёhотой.

АЛМА-АТА. Самолет дээрэ фотоэлектронно приборнуудтай хамта түбхинэhэн Казахай гидрометеорологическа эрдэмшэнжэлэлгын институдай экспедици хэдэн час соо Казахстанай шэнэ газарай шэниисын гол полинуудые шэнжэлhэн байна Ургаса нёдондонойхиhоо hайн байха гэжэ ниидэжэ ябаха үедэнь ЭВМ сэгнээ. Госагропромой, транспортын ба ороohо бэлэдхэлгын албан зургаанудай мэргэжэлтэдтэ энэ мэдээсэл дамжуулагдаа hэн. Ороohоной ургамалнуудай ондо ондоо ургасатай областьнууд болон районуудай хоорондо комбайнуудые, автотранспорт тааруугаар хубаахадань энэ мэдээсэл туhалха байха.

СВЕРДЛОВСК. Эрмитажда суглуулагдаhан XVII зуун жэлэй француз графикын выставкэ эндэ нээгдэнхэй. hиилүүршэн Клод Мелланай 70 бүтээл тэдэнэй дунда бии. Франциин ба Италиин искусствын ажал ябуулагшадай портредууд олон. Уралайхид энэ выставкээр ехэ hонирхоно. Юуб гэбэл, Эсэгэ ороноо хамгаалгын, Агуу ехэ дайнай жэлнүүдтэ ороной суута жасын суглуулбаринууд ехэ нюусаар Свердловскдо хадагалагдажа байhан шуу.

БИЙСК (Алтайн хизаар). Сибириинхидтэ танил бэшэ шэнэ hархяаг Алтайн Бийск хотын овощой магазинуудта худалдагдана. Городой «Бийский» совхоз шэнэ сортын hархяаг Москва шадарай ажахынуудhаа асаржа, хоёр теплицэ соо hархяагай участок, жэлдэ 50 тонно hархяаг ургуулха багахан лаборатори байгуулhан байгаа. Москвагайхид жэлдэ 300 тонно hархяаг үйлэдбэрилхэ лаборатори тэрэнэй hуури дээрэ байгуулхаар хараална. Тус лаборатори Сибириин олохон хото городуудые hархяагаар хангаха аргатай болохо.

ЯРОСЛАВЛЬ. Али нэгэнэйнь шэлэгдэхэ гуримаар арадай депутадуудай Ярославлиин Соведэй областной шэнэ газетын редактораар Сибириин уран зохёолшо В. Черных гэгшые hунгахадань ажабайдалайнь баян дүй дүршэл, өөрын хараа бодолтой байhаниинь хараада абтаhан байна. Тэрэ Бүхэроссиин конкурсдо хабаадажа, илалта түйлаа hэн. Түрүүшын үедэ шэнэ газетэдэ нютагай бюджедhээ туhаламжа үзүүлэгдэхэ, hүүлдэнь ажахын тоосооной харилсаануудта хүсэд оруулагдаха юм.

ВЛАДИКАВКАЗ. Хойто Осетиин ажахынуудта hарлагуудые үсхэбэрилдэг болонхой. Памирай хада уулаар амидардаг томо, шэрхи эдэ hарлагуудые Кавказай хадануудта дадхааха талаар автономито республикын эрдэмтэд ба хүдөө ажахын мэргэжэлтэд шухала заабаринуудые үгэжэ, туhалhан юм.

ЭЛИСТЭ. Хальмагай АССР-эй Сарпинска районой таряашад ороohо хуряажа дүүргэбэ. Гектар бүриhөө 23 центнер ороohон суглуулагдаа. Энэнь урдынхиhаа хоёр дахин ехэ. Гүрэнэй амбаарта 280 мянган тонно шэлдэн хатуу сортын намарай шэниисэ оруулагдаа. Энэнь хараалагдаhанhаа гурба шахуу ехэ.

Ороohо гүрэндэ худалдалга үргэлжэлhөөр. Таряашад поли дээрэhээ hолоомоной үлөөдэhэ суглуулжа, намартаа тарилга хэхын тула газараа бэлдэнэ. Нэмэр таригдаха полиин гурбанай хоёр хубида энэ хүдэлмэри хэгдэнхэй.

ВЛАДИКАВКАЗ. Хойто Осетиин АССР соогоо эгээн түрүүшын ниитын эмхидэлнүүдые залан хүтэлбэрилгын совет автономито республикын ниислэлдэ байгуулагдаа hэн. «Тох» («Тэмсэл»), «Рухс» («Толи») гэhэн эндэхи ниитын нэгэдэлнүүдэй, армян, грузин, еврей, болгар, бусад олон үндэhэ яhатанай клубуудай түлөөлэгшэд, терско хасагуудай «Владикавказ» бүлгэм тэрэнэй бүридэлдэ ороно.

Республикын демократическа хүсэнүүдые нэгэдүүлхэ, демократическа реформонуудые шууд бэелүүлжэ, обществые үндэhөөрнь хубилган шэнэдхэхэ зорилгонуудые шиидхэхэ, нацинууд болон арад үндэhэтэдэй хоорондохи хани барисаае хүгжөөхэ, элдэб арад үндэhэтэй соёл, ёhо заншал, хэлэ hэргээлгэдэ туhалха гээшэ тус соведэй зорилго болоно.

(ТАСС).

ХҮНҮҮДЭЙ ДУНДА, ХҮНҮҮДЭЙ АША ТУhАДА

Оронойнгоо экономическа хүндэ хүшэр байдалда ороод байhан энэ үедэ партийна хүдэлмэрилэгшэдтэ салин хүлhыень нэмээхэ гээшэ, минии hананахада, тон буруу,— гэжэ Калинин городой КПСС-эй Түбэй райкомой нэгэдэхи секретарь В. И. Брагин хэлэнэ.— Тиимэhээ нэмэлтэ түлбэри абахаhаа би арсааб. Вячеслав Иванович Брагин — өөрын бодолтой, үнэн сэхэ сэдьхэлтэй, зоримгой хүн. Тэрэнэй hанал бодолые партийна хүдэлмэрилэгшэд бултадаа дэмжэнэгүй. Теэд тэрэнэй тала баригшадшье областьдо үсөөн бэшэ. РСФСР-эй арадай депутадта hунгагдаhаниинь тэрэниие гэршэлнэ.

— Хубилган шэнэдхэлгын түлөө тэмсэгшэ коммунистнуудай тала баридагби. Гэбэшье ажабайдалдамнай хубилалтануудай тон удаанаар болножо байhан минии дура гутаана,— гэжэ тэрэ хэлэдэг.

Энэ хадаа эрэлхэг зоригтой хүнэй хэлэhэн үгэнүүд гээшэ ааб даа. Партийна организацинуудай демократическа ёhoop, олондо мэдээсэлгын оршон байдалда хүдэлмэриеэ ябуулха шэглэлтэйгээр КПСС-эй Түбэй райком ажал ябуулгаяа эрхилнэ. Энэнь хараа байса элирнэ. Райкомой үдэрнүүдые, нээмэл бэшэгүүдэй үдэрнүүдые үнгэргэлгэ, «түхэрээн столой» дэргэдэ, телефоной дэргэдэ сэхэ холбооной уулзалганууд, районой хүтэлбэрилэгшэдэй ажалша коллективүүдтэ ошожо, хүн зонтой хөөрэлдөөнүүд, хүдэлмэрилэгшэдэй партийна организацинуудта тусхай шэглэлтэй хүдэлмэри ябуулхаар ошодог ушарнууд, мүн студентнүүд болон hурагшадтай уулзалганууд районой партийна организацида заншалта болонхой.

Партийна бюджедэй мүнгэн зөөреэр баригдаhан КПСС-эй райкомой байшан районно парторганизациин коммунистнуудай шиидхэбэреэр хүүгэдэй хүгжэмэй училищада дамжуулан үгтэhэн юм. Ороной түүхын хүшөөнүүдые hэргээхэ талаар район дотор ехэ хүдэлмэри ябуулагдана. Партийна эдэбхи үүсхэлые олониитын халуунаар дэмжэдэг болоhон hайшаалтай. Архитектурын XVI зуун жэлэй гайхамшагта хүшөө болохо Покров Богоматери церковиие hэльбэн шэнэлэлгэ энээниие гэршэлнэ. Райкомой үүсхэлээр субботнигууд, воскреснигууд олоор үнгэргэгдэжэ, тэдээндэ студентнүүд болон hурагшад, неформальна нэгэдэлнүүдэй гэшүүд хабаадалсаhан байна.

Хүнүүдэй дунда, хүнүүдэй аша туhада — партиин Түбэй райкомой хүдэлмэриин гол шэглэл иимэ. Партида хүнүүдэй этигэл найдал түрүүлхээр, hайн hайхан юумэнүүдые зүрхэ сэдьхэлдэ «тарихаар» ажал хүдэлмэриеэ эрхилэн ябуулха гээшэ, В. И. Брагинай хэлэhэнэй ёhoop, райкомой хүдэлмэрилэгшэдэй гол зорилго мүн болоно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: В. И. Брагин РСФСР-эй габьяата уран зурааша В. Ф. Шумилов хоёр үнинэй танил нүхэд юм.

ТАСС-ай фотохронико.

БАГШЫН ДҮЙ ДҮРШЭЛҺӨӨ

...хэнэбди. Багша иимэ текстын материалнуудые стол бүхэндэ хубаажа, хүүгэдэй анхарал хандуулжа, уншажа үгэнэ.

Багшын уншажа үгэһэнэй һүүлдэ һурагшад уншадаг. Тиигээд үнгэтэ зурагуудые ба ондоошье хэрэгсэлнүүдые харуулжа, асуудалаар хөөрэлдөө үнгэргэнэбди.

«Улаан тобшо», «Голой эрьедэ», «Харэгша һай», «В. Ульянов—нэгэдэхи классай һурагша», «Мүнхэ дуун» болон ондоошье темэнүүдээр үхибүүдэй хэлэ хүгжөөхэ талаар яһала хүдэлмэри ябуулагдаа.

Үшөө нэгэ жэшээ харуулбал, иимэ байна. «Мүнхэ дуун» гэжэ Я. Шведовэй бэшэһэн онтохоноор хэшээлээ үнгэргэхэдөө, нэгэ хүдэр бэетэй, гартаа алха бариһан, малгайтай хүнэй зураг харуулжа: «Энэ хэн бэ?— гэжэ һурабаб. Энэ сэбхишан гэлдэхэ юм. Сабхиин зураг харуулаад, баһал һурабаб: «Сэбхишан юу хэдэг бэ?» Хэдэн хүн яһала һайнаар харюусана. Тиигээд үхибүүдэй уншалга үнгэргэгдэнэ. Алдуу гаргаа һаань, хэн нэгэн гараа үргэжэ, заһанабди.

Үйлэ тэмдэглэһэн үгэнүүдые мэдэхэ болохо гэжэ зурагуудаар үдэр бүри мэдүүлэлнүүдые зохёон, хэлээ нугаруулнабди, бэхижүүлнэбди. «Юу хэнэб?» гэһэн асуудалда аргагүй ехэ анхарал хандуулнабди. Хэдэн олон планшет дээгүүр зурагууд нааганхай. Ондоошье фото-зурагуудтай хүдэлнэбди. Энэ асуудалаар үхибүүдэй ойлгосо яһала муу бэшэ юм.

«Минии гэр бүлэ» гэһэн ехэ планшедээр дэлгэрэнгы хөөрэлдөө хэдэгби. 5-дахи, 6-дахи классуудай һурагшад иигэжэ хөөрэдэг:

— Манай гэр бүлэдэ минии дүү хүбүүн хүүгэдэй саадта ябадаг. Дүү басагамни нэгэдэхи класста һурадаг. Би 5-дахи класста һуранаб. Нэмда эгэшэ бии. 10-дахи класста һурадаг. Минии аха сэрэгэй училищида һурадаг. Үсэгэлдэр ахамни самолёдоор ерээ. Минии эжы — багша, 39 наһатай. Бидэ Улаан-Үдэдэ байдагбди. Үндэр, юһэн дабхар гэртэ 5-дахи дабхарта һуудагбди. Минии нүхэр Дима манай хүршэ юм. Димэтэй эбтэй наададагби, хамта һургуулидаа ошодогбди. Хүдөө нютагта минии хүгшэн эжы үбгэн аба хоёр байдаг. Гэрынь ойн захада байдаг юм. Үбгэн абадамни нохой бии юм. Жаахан «Пушок» гэжэ гүлгэтэй, үшөө миисгэй бии. Би зундаа хүдөө нютаг ошохоб. Үбгэн аба хүгшэн эжы хоёртоо туһалхаб. Гэртэхи ба газаахи ажалыень хэлсэхэб. Алаабхи ошожо, хилээмэ асархаб. Зундаа нүхэдөөрөө уһанда орохоб, хүл нюсэгөөр уһанай эрьеэр гүйлдэхэбди. Зундаа хүдөө нютагта ехэ гоё юм. Ном уншахаб, буряад хэлэеэ һайнаар мэдэхэ болохоб.

Уран зохёолшодой түрэһэн ойн баярай үдэрнүүдтэ планшедүүдые хэдэг гэшэб. Поэт Цырен-Базар Бадмаевай 60 наһанай ойдо планшет хээбди. Хоца Намсараевай 100 жэлэй ойдо 3 планшет хээ һэмби. Цокто Номтоевто зорюулжа, 2 планшет бүтээгээбди. Үшөө ондоошье уран зохёолшодой —Георгий Дашабылов, Булат Жанчипов, Цыдежап Жимбиев гэгшэд тухай материал суглуулжа, планшет хэжэ байнхайбди.

100 хүрэтэр тоололгодо магазинһаа абаһан хэрэгсэл ехэл туһа болодог юм. Түрүүшэгээр үхибүүд тоодо муу һэн. Хожомой үедэ яһала тоолодог, тоо зүбөөр уншадаг болоо.

Мүнөө аха классайнгаа үхибүүдтэ зурагуудые хубаажа үгөөд, рассказуудые зохёогты гэдэгби. Үхибүүд яһала хөөрэхэ дуратай байдаг.

Буряад хэлэеэ заахадаа, манай Улаан-Үдэ хотын багшанарай яһала дүршэлтэй боложо байһаниинь мэдээжэ. Тиигээд ажал хүдэлмэри тухайгаа бэшэжэ, дүй дүршэлөөрөө хубаалдажа байял гэжэ багшанарта һануулха байнаб.

Б-Х. БОДИЕВА,
Улаан-Үдын 4-дэхи һургуулиин буряад хэлэнэй багша.

ХАДЫН ЭХЭНЭРНҮҮД

Дурсалга

МАНАЙ үргэн Эхэ ороной хүгжэлтын ута, орёо түүхэдэ эхэнэрнүүдэй оруулһан хубита яһала ехэ. Арадай ажахын алишье һалбаринуудта эхэнэрнүүд эдэбхитэйгээр ажаллажа, эрэшүүлһээ дутуугүй, зарим сагтаа үлүүшье хүдэлжэ ябадаг ха юм.

Түрэл Аха нютагайнгаа тиимэшье холо бэшэ, урданай ба мүнөөнэй эрхэ байдалһаа үндэһэлэн, нютагайнгаа эхэнэрнүүд тухай хэдэн үгэ хэлэхэ хүсэл түрэбэ. Арьял үндэр Саянай хадануудай дундахи холын нютагай хүгжэлтэдэ тэдэнэй үүргэ аргагүй ехэ юм.

1918 оной хүлгөөтэ намар манай нютагай газар дайдаар Сибириин партизануудай командир, суута Нестор Александрович Каландаришвилиин отряд ябажа гараһан түүхэтэй. Нютаг нугымнай зон тиихэдэл түрүүшынхиеэ агуу Октябриин хубисхал, В. И. Ленин тухай дуулаһан байха.

Хүсөөр холо үлүү сагаантантай эрэлхэг зоригтойгоор тэмсэжэ эсэһэн, шархатаһан улаан сэрэгшэдтэ Ахын малшад шадал соогоо туһалһан юм. Улаантанда туһалагшадай дунда эхэнэршье байгаа. Тэрэ үшөөл балар үе сагта иимэ зоримгой эхэнэр хэн байба гээшэб? Тэрэмнай Баянгол һууринда ажаһууһан Сэрэмжэд Бордёновна Успажинова болоно. Урданай үбгэд, хүгшэдэй үгөөр, тэрэ хадаа сэбэр шарайтай, сэбсэгэр һайхан бэетэй, шиидэнги зоригтой, урагшаа һанаатай эхэнэр ябаһан юм ха.

Каландаришвилиин отрядай манай газар дайдаар ябаха үедэ нютагай, Алайрһаа аралжаа наймаа хэхэеэ ерэһэн баяшуул үгытэй зониие элдэб янзаар айлгадаг, һүрдөөдэг байһан юм. «Олон түмэн ородууд ерэжэ, гэр бүлыетнай хюдахань, адуу малыетнай буляахань, эд зөөриетнай тонохонь» гэхэ мэтээр тэдэнэр һураг суу тараадаг һэн.

Буруугай бэлшээриһээ гараагүй үгытэй Ахын буряадууд хаанаһаа ород хүниие үзэһэн, хараһан байха һэм? Тиимэһээ эдэ үгэнүүдтэнь үнэншөөд, Шарза, Булаг, Баянголой айлнууд ойдо гарашаһан юм. Би Шарза нютагай Ошойн-жалга, Бадар-жалга гэжэ газарнуудай эхиндэ гэр байра хараа, үзөө һэм. Бадар-жалгада бишыхан модон гэр, адуу малай хорёо, харин Ошойн-жалгын эхинэй гэр дээрэ мантан томо шэнэһэн унаһан байгаа һэн. Эдэ газарнуудта дархан Дондип, Яграаб үбгэнэй бүлэнэр хороһон юм гэжэ дуулаа бэлэйб. Зарим айлнууд агы, шэбээ руу бэеэ нюуһан, адуу малаа хүнэй даб гэжэ обёорхогүй ой тайга, һарьдаг уулаар залажархиһан юм.

Баянголой айлнууд урда хажуудахи үдхэн ой модотой үбэр уула руу хоргодоо ха. Энээн тухай үндэр наһатай Шултэм Башлеев үбгэн намда хөөрөө бэлэй.

СЭРЭМЖЭДШЬЕ Алтан-Гэрэл нүхэртэеэ ой руу гараһан байгаа. Намарай ольбон сагта хээрэ, газаа түбхинэхэнь бэрхэшээлтэй һааб даа. Эдээ хоол, хубсаһа хунар — булта үбэлжөөнэй амбаар соо нягтаар ябталаатай. Хээрэ хоргодожо ябаад, даб гээд тэндэ ошожо, «һанаһанаа бүтээхэ, һарбайһанаа абаха» аргагүй. Тойроод танигдаагүй буутай, жадатайшуул. «Һанаан байбашье, заяан хүрэхэгүй». Аймшагтай.

Нэгэтэ Сэрэмжэд үбэлжөөнэйнгөө амбаарта заабол ошожо, дулаан хубсаһа хунараа асарха гэжэ шиидэһэн юм ха. Тиихэдэ намарай саг байһан хадаа газаа хүйтэн, хирмаг саһаншье унанхай байһан юм гэжэ үбгэд, хүгшэд хэлсэгшэ бэлэй. Хүршэнэрынь, хани нүхэрынь «тэрээн руу бү ошо, ородуудта баригдахаш, алуулхаш» гэжэ яһала хорибо. Теэд Сэрэмжэд хүсэһэнөө бэелүүлэнгүй орхидоггүй хүнүүдэй нэгэн байгаа.

— Намайе бү хоригты, би ошоод ерэхэб. Моримни хурдан, намайе хүсэхэгүй,— гэжэ харюудань хэлэбэ ха. Үнэхөөрөөшье, Алтан-Гэрэлэйхи айхабтар хатарша хурдан халтар моритой һэн ха.

Шасуу торгоор оёгдоһон буряад дэгэлээ үмдэһэн, гоёлтонуудаа зүүһэн, булган малгай һэхэлзүүлһэн Сэрэмжэд урда араһаа буужа, Баянголдохи үбэлжөөн тээшээ хатаргаба. Ерэжэ сэргэдээ буугаад, халтараа уяжархёод, амбаар раа нээбэ...

Амбаартаа орожо, үүдэнэй хойто захын тээг дээрэһээ арһан хүнжэл абажа, үшөөл мяха, тоһо абаха һанаатай амбаарай хоймор талын сүсээг нээбэ. Эдэ бүгэдые суглуулжа, эблүүлжэ байхадаа, тэрэнэй зосоо ямар бэ даа, нэгэл айһан шэнги мэдэрэл байһан юм. «Теэд сагнай хатуу, хүлгөөтэй болоо ха юм даа» гэжэ һанаагаа заһаад лэ, хэрэгээ үргэлжэлүүлжэ байба.

Харин тиихэдэ Баянголһоо доошо ой соо тогтоһон отрядай тагнуулшад урда араһаа бууһан эхэнэрые үни адаглажа хараһан байгаа бшуу. Хүнэй хаража, гэтэжэ байһые һэжэглээгүй эхэнэр юумэеэ суглуулһаар байба. Гансал урда сэргэдэ уятай мориниинь танигдаагүй зоной хүлһэнэй, тамхинай үнэр үни абанхай, байра дээрээ тогтожо ядан, хазаарайнгаа амые химэлжэ, шанга шангаар турьяна.

Эгээл энэ үедэ «Сайн байна, һайхан эхэнэр» гэһэн абяан буряадаар дуулдашаба. Сэрэмжэд сошоһондоо хашхархаяа амаа нээһэн аад, абяа аниргүй эрьебэ. «Одоол нигээд хосорбо гээшэ гүб?»— гэһэн сахилгаан бодол соогуур тэрэнэй богонихон наһан нюдэндэнь зурас гээд, дуратай Алтан-Гэрэлынь, нүхэдынь харагдахадал гэбэ. Эндэ ерэхэһээнь урдахана тэдэнэй хориһониинь шье элеэр һанагдаба. Урдань буутай дүрбэн хүн байба. Эхэнэрэй айһые ойлгожо, «Бидэнһээ бү ай, бидэ шамайе яахашьегүйбди. Бидэнэр Каландаришвилиин отрядай улаан сэрэгшэдбди» гэжэ нэгэ ородынь уһан буряадаар хэлэбэ.

Н. А. Каландаришвилиин отряд соо олон яһатан ябаа ааб даа. Тэдэнэй ородууд буряад хэлэндэ яһала бэрхэнүүд байгаа гээшэ. Иигэжэ хэлэхэдэнь, бага һэгээ орожо, зүрхэнэйнь сохисо номгороһон шэнги болоо һэн.

— Танда юун хэрэгтэйб?— гэжэ үшөөл сошордонгёор Сэрэмжэд асууба. Ородууд амбаар соохи баялигыень хомхой нюдөөр хаража, гайхалдаһан шэнгеэр тархинуудаа аалихан һэжэрэлдээ һэн.

Амбаар соонь тээг дээгүүр хониной хүрбэ арһаар оёгдоһон нэхы дэгэлнүүд, хүнжэлнүүд үлгөөтэй, таг табисуур дээгүүр мяхан, тоһон, сүсээгүүд соо талха тараан...

«Эдэ ородуудта би өөрөө бэшэ, харин энэ амбаар соохимни хэрэгтэй юм ха» гэжэ Сэрэмжэд ябуул ойлгобо. Харахадань, тэдэнэй шарай зүдэрүү, хубсаһа хунарынь хуушарһан, онгирһон байба. Малгайдань улаан табан хушуун нууд...

— Бидэндэ... Бидэндэ нэгэ бага эдихэ юумэн хэрэгтэйл даа. Үгөө һаатнай, һайел һанахабди даа,— гэжэ буряад хэлэтэй ородынь аалиханаар дуугарба. Удаань нүхэд тээшээ нэгэ хараад, Сэрэмжэд тээшэ гүйһан нюдөөр гэтэжэ, энээхэн эхэнэр юун гэхэнь гээшэб?» гэһэншүү байба. Сэрэмжэд ородууд хүниие баримсаараа алажархидаг юм» гэжэ үни дуулаһан байжа мүнөө эдэ дүрбэнэй тэрэниие доронь алаагүйдэнь гайхаба. «Үгы эдэш юрын хүнүүд лэ ха юм, үгэ хүүрээ ойлголсохо байгаа бэшэ гүбди?» гэһэн бодол зосоонь бии болобо.

— Болохол даа,— гэжэ Сэрэмжэд дуугарба.

Эдихэ хоол, дулаан хубсаһа хунар абаад, баяр хүргөөд, тэдэ танигдаагүй дүрбэн өөһэдынгөө, Сэрэмжэдшье өөрынгөө харгынуудаар тараа һэн.

— Улаантанда бага сага эдихэ юумэ үгөөб, үлэн, хоосон ябана, хэрэханьшье хайратай байгаал,— гэжэ гэртээ бусажа, Алтан-Гэрэл нүхэртөө хэлэхэдэнь:

— Яаха һэм даа. Буян болоо гүб даа,— гээ һэн. Тэрэ сагһаа хойшо Сэрэмжэд улаан сэрэгшэдтэ хубсаһа хунар, эдээ хоол үгэхэһөө гадна, мори унаагаа амаруулдаг, эдеэлүүлдэг болоһон юм. Тиигээдшье Сэрэмжэд Алтан-Гэрэл хоёр ойһоо гэртээ нүүжэ ерээ һэн. Тэдэнэй хойноһоо бэшэшье айлнууд баһал хойно хойноһоо гэр гэртээ бусаа бэлэй. Һарьдаг уулын эгсэ харгыгаар Эрхүү орохын урда улаантан Бүрэнголдо һара шахуу байһан юм. Тэндэ өөһэдөө амараа, мори унаагаашье тэнхээтэй болгоо бшуу.

ТЭРЭ ҮЕҺӨӨ Сэрэмжэд улаан сэрэгшэдтэй һайн танилсажа, Нестор Алоксандровичтай хөөрэлдэһэн юм гэлсэдэг. Тиихэдээл Н. А. Каландаришвили хангай хүбшын дунда түрэһэн эхэнэртэ В. И. Ленин, Октябриин социалис хубисхал тухай хөөрэжэ үгэһэн юм гэжэ нютагаархидынь хэлсэдэг һэн.

Хүндэ хүшэр аян замдаа мордохо дээрээ Н. А. Каландаришвили туһа хүргэһэнэйнь түлөө халуун баяр хүргэжэ, гарыень шангаар адхаһан юм. Саашадаа Сэрэмжэд Бордёновна түрүү үзэл бодолтой эрхэтэн болоһон түүхэтэй.

Хаяа хадхажа һууһан хүршэнэртөө, ханинартаа Н. А. Каландаришвилиин хөөрэө оло дахин дамжуулһан байха. Тиихэдээ Сэрэмжэд Бордёновна Совет засаг, В. И. Ленин тухай, Н. А. Каландаришвили тухай хөөрэдэг байба. Гушаад онуудай эхеэр Бүрэнгол, Баянголоор хамтын ажахынуудай эмхидхэгдэхэдэ, Сэрэмжэд Алтан-Гэрэл нүхэртэеэ түрүүшүүлтэй хамта колхоздо орожо, шэнэ ажабайдал нютагтаа зохёолсожо ябатараа, сагһаа урид наһа бараһан юм гээд нютагаархидынь хэлсэдэг.

20—30-аад онууд. Эгээл энэ сагта бар тайгата Ахада Агуу Октябриин ошон тэнгэриин сахилгаандал ялас гэжэ шэнэ байдалай сог бадараажархёо бэлэй. Нютагтаа Совет засаг тогтоолгодо, колхозуудые эмхидхэлгэдэ эхэнэрнүүдэй дүүргэдэг үүргэ мүн лэ ехэ һэн. Тэрэ үеын эрэлхэг зоригтойшуулай тоодо Дыжид Тагланова, Сэрэн-Нядбад Замбалова, Ханда-Сүрэн Галсанова, Даря Цыбикова, Дарима Гармаева, Сэдэб Захарова болон бусад олон эдэбхитэйшүүл оролсоо. Эрдэм мэдэсээр, зоной дунда ойлгууламжын хүдэлмэри эмхидхэхэ дүршэлөөр багашье һэа, тэдэнэр үдэр, һүниие илгангүй, дайсанай заналта, хараалһаа айжа сухарингүй, нютагаархидтаа шэнэ саг тухай хөөрэдэг бэлэй. Тэрэ сагайнгаа үетэн залуушуул сооһоо һүбэлгэн бэрхэ эдэбхитэйшүүл Дарима Гармаева Сэдэб Захарова хоёр дээдэ һургуулида һурахаар зуургалагдаа һэн. Жэшээлхэдэ, Дарима Тогошеевна Гармаева Ленинград хотын Хойто Зүгэй арадуудай дээдэ һургуулида эльгээгдэһэн юм. (Мүнөө тэрэнь А. И. Герценэй нэрэмжэтэ багшанарай дээдэ һургуули).

«50 лет Октября» колхозой эрхим хонишодой нэгэн Д. Т. Гармаева «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор, хэдэн медальнуудаар шагнагдаһан юм. Колхоз, район дотороо хүндэтэй тэрэнэй дүрэ зурагынь районой ажалай түрүүшүүлэй самбарта мүнхэлэгдэнхэй юм.

Сэдэб Бизьяевна Захарова «Улаан-Аха» колхоздоо һаалишанаар удаан саг соо хүдэлжэ, сууда гараһан хүн. Табяад-жараад онуудта энэ нүхэрэй нэрэ мэдээжэ байдаг бэлэй. Шэн габьяата ажалайнгаа түлөө үндэр шагнал хайрануудта хүртэнхэй.

Ханда-Сүрэн Максаровна Галсанова олон жэлдэ хүтэлбэрилхы тушаалнуудые даажа ябаһан хүндэтэй хүнүүдэймнай нэгэн мүн. Сомон зүблэлэй, колхозой түрүүлэгшэ, партийна эхин организациин секретарь, бригадир....

ГУШААД ОНУУДТА орон доторнай стахановска хүдэлөөн дэлгэржэ, социалис мүрысөөндэ онсо шэнжэ, шэнэ һэбшээн бии болоо һэмнай. Манай нютагай ажалшадшье энэ гайхамшагта хүдэлөөндэ эдэбхитэйгээр оролсоо. Хаа хаанагүй социалис ажалай охин бурьялжа, хүн бүхэн Эхэ оронойнгоо аша туһада хүдэлжэ, жаргалта байдал Аха нютагта бэхижэбэ, стахановецуудшье олошорбо. Тэдэнэй дунда эхэнэрнүүдшье олон һэн.

«Улаан малшан» колхозой (мүнөө «Коммунизм») хонишон Сыпил Бордёновна Хандыева тэрэ үеэр гайхамшагта амжалта туйлаа. 100 эхэ хониноһоо 115 хурьга абажа, социалис мүрысөөндэ илаһан байха юм. Энэ амжалтынгаа түлөө тэрэ эхэнэр Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай урда, 1940 ондо Бүхэсоюзна Хүдөө Ажахын Выставкэ (ВСХВ) Москвада ошоһон, Выставкын Главна Комитедэй Хүндэлэлэй грамотаар, «Зингер» гэжэ оёдолой машинаар шагнагдаһан байгаа.

Тэрэ холын үедэ 100 эхэ хониноһоо 115 хурьга абаха гээшэ ехэ туйлалта байгаа. Энэ юу гэршэлнэб гэхэдэ, мэнэ һаяхан үмсын ажалаар ябаһан эхэнэрэй шэнэ, хамтын ажалай аша үрые, хүсые һайн ойлгожо, тэрэнэй урагшаа дабшалгада малшан угайнгаа арга шадал, дүй дүршэл дүүрэнээр хэрэглээ бшуу. Шэнэ сагай шэнжые эрхим һайнаар ойлгоһон, тэрэнэй түлөө ажаллаһанайнь гэршэ мүн. Тиихэдэ тэрэнэй хүбүүд Гомбожаб Радна хоёр нютагтаа Совет засагай түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэгшэд, тэрэнэй түрүүшын харюусалгата түлөөлэгшэд байгаа.

1940 ондо эмхидхэгдэһэн Ахын районой түрүүшын хонишон-чемпион боложо С. Б. Хандыева тодороо һэн. Түрүүшын чемпионой туйлалтада аяар 50 жэл соо үшөө, хэнэйшье хүрөөгүй байһаниинь эли болоно.

Мүнөө манай райондо һаяхай хонишоднай 100 эхэ хониноһоо 100-һаа үлүү хурьга абадаг болоо юм. Харин 50 гаран жэлэй саана Сыпил Хандыева Аха нютагта 100 эхэ хониноһоо 100 хурьга абажа болохо гэжэ түрүүшынхиеэ гэршэлэн харуулһан байна.

ДАЙНАЙ шэмэрүүн жэлнүүдтэ бидэнэр Шарзын эхин һургуулида һурадаг һэмди. Сэдэб Лопсоновна Дамшаева, Мария Матвеевна Петунова, Дора Шарлаевна Аюшеева, Евдокия Ошоровна Гомбоева, Бимба Хойлокович Бальчинов гэжэ багшанар бидэндэ ном һударай түрүүшын хуудаһа ируулжа, «А» үзэг эрдэмэй дээжэ гэжэ танюулһан юм. Михаил Буханаевич Осодоев дайнай һүүлээрхи түрүүшын жэлнүүдтэ багшалхаяа ерээ юм. Тэрэ ёһотойл эрэлхэг зоригтой сэрэгшэн һэн. Үбсүүень аяар 5 орден шэмэглэгшэ бэлэй. Михаил Буханаевич Осодоев бидэнээ дахуулаад, Монголжон ошогшо һэн. Тиихэдэ Монголжон хадаа манай «Улаан-Шарза» колхозой түб байһан юм. Тэндэ «амагүй» кино харахын тула Физа гэжэ нэрэтэй кино-механик эхэнэрэй аппаратурыень һэлгэлдэн байжа гараараа эрьюулхэбди. Тэрэнииень эрьюулжэ хэды эсээшье һаа, кино хараһандаа баяртай, тэрэ үдэшэндөө гэр тээшээ дүрбэн модоной зайда ябагаар һургуулидаа багшатаяа бусагша бэлэйбди.

Эгээл энэ үедэ һургуулидамнай үндэр бэетэй, хара шарайтай, урин зөөлэн сэдьхэлтэй, урин эхэнэр ерээгшэ бэлэй. Тэрэниие багшынгаа «парторг Дулма» гэхыень дуулагша һэмди. Тэрэ манай байрада орожо, һуралсал ба байдалаарнай һонирходог һэн.

— Зай, хүбүүд, хэр байнат? Үлдэнэ гүт?— гэжэ нэгэтэ асууһыень элеэр һанагшаб.

«Парторг Дулмамнай» манай «Улаан Шарза» колхозой ямаашан Дулма Сыреновна Патархеева байһан юм. Тэрэ дайнай хатуу шэмэрүүн жэлнүүдтэ Сэбэг хүбүүгээ фронт мордуулаад, тэрээн тухайгаа һанаа үнөөн боложо, сэдьхэл зүрхөө уяржа, уйдажа ябаашье һаа, бидэндэ, багашуулда, ехэ зөөлэн, энэрхыгээр хандагша бэлэй. Хүбүүниинь дайнай һүүлдэ 1946 ондо ерээгшэ бэлэй. Бүхы һургууляараа угтаһанаа һанагшаб.

Дулма Сыреновнагай ямаадаа һаажа, тоһо бүйлуулжа гүрэндэ тушаадаг байһан тухайнь «Буряад Монголой үнэн» газетэдэ хэблэгдэһыень уншаһан байнаб. Дулма Сыреновна колхозой парторгын тушаалда дайнай дүүрэтэр амжалтатайгаар хүдэлһэн юм. 1966 ондо тэрэ Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаа һэн.

60-аад онуудай тэн багаар нютагайнгаа хэдэн түрүүшүүлые Москва, ВДНХ абаашаха золтой байбаб. Тэдэнэй дунда «50 лет Октября» колхозой һаалишан Норжимо Норжимоевна Путункеева гэжэ наһажаал эхэнэр ябалсаа һэн.

Норжимо Норжимоевна бүхы наһаараа мал адуулаа. Энэ Москва ошолгон тэрэнэй түрүүшынь эгээл ехэ шагнал һэн ха.

Москваһаа бусаад, хуушанай малшан үшөө һайнаар ажаллажа, үндэр шагналда хүртөө. Республика доторнай «Буряадай АССР-эй габьяата малшан» гэһэн нэрэ зэргын бии болгогдоходо, Норжимо Норжимоевна Путункеева Аха нютаг соогоо эгээл түрүүлэн энэ хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байха.

Вл. ГАЛСАНОВ,
манай штатнабэшэ корр.

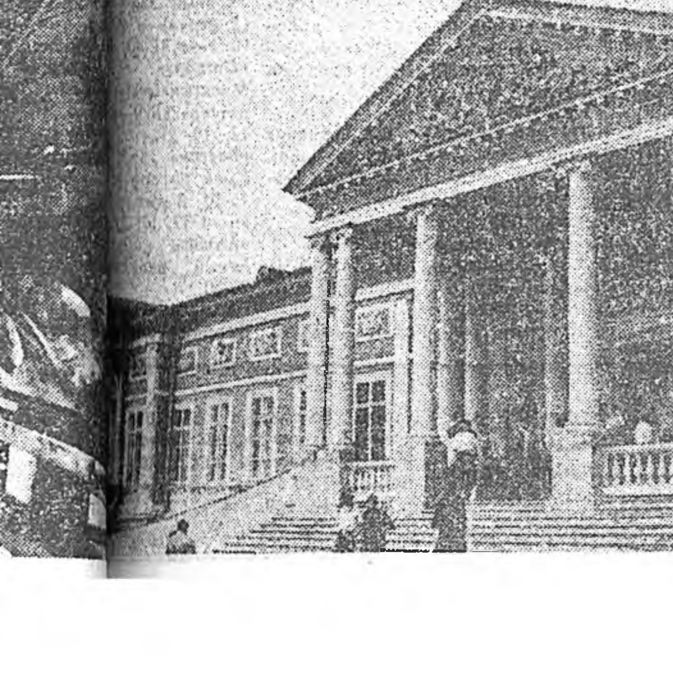

КУСКОВОДО АЙЛШАЛЫТ

Архитектурын болон саад-сэсэрлигэй гайхамшагта ансамбль болохо Кусковые мүнөө Москвагай барилганууд олон тээһээнь хүреэлнэ. Удаан саг соо нарин гоёор һэльбэн шэнэлэгдэһэнэй һүүлээр Кусково дахин һэргэбэ. Кусковые зохёон байгуулагша крепостной архитекторнууд Ф. Аргунов, А. Миронов, Г. Дикушинай, француз Ш. де Вальи гэгшын, мэдээжэ ород архитекторнууд Ю. Кологривоз, К. Бланк болон бусадай һанаһан соохи түхэлдөө мүнөө тэрэ оронхой. Кусково— элдэб янзын олон тоото барилганууд, 18-дахи зуун жэлдэ Россида баригдаһан ори ганса ансамбль. 1917 он хүрэтэр Кусково Шереметьевтэнэй бууса байһан юм.

Кусковын байшан болон павильонуудай гоёолтонууд үзэмжэтэй гоё. Тэндэхи хуушанай шаажан зүйлнүүд алтандал адли гэжэрдэгүй гоё зандаа мүнөө үлэнхэй.

Кусковын саад-сэсэрлигэй ансамбль мүнөө зунай сагта илангаяа гоё һайхан. Эндэхи уһан сөөрэмүүд болон хашааб, каналнууд онсо янзаар түхеэрэгдэһэн, һэрюу татажа байдаг. Элдэб янзын һоогүүдэй, томо модонуудай дунда 200 жэл болоһон хоёр шэнэһэн модон ургадаг. Үзэсхэлэн гоё энэ газарта ерэһэн хүнүүд 18-дахи зуун жэлдэ тэрэниие байгуулһан, мүнөө һэльбэн шэнэлэгшэдтэ баяр баясхалан хүргэдэг, тэдэнэй бэлиг шадабарида һүгэдэдэг юм.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Кусководохи ордоной урда тээ; хүн зоной гайхан хараха юумэн эндэ мундаагүй олон; хатарай сагаан залай мрамор скульптура;

ТАСС-ай фотохроника.

ЭХЭ НЮТАГАЙ ҺАЙХАН ШАРАЙ

Сарюухан хуурай хохир
дээрэш
Мүлхин хүлдэ ороо һэм.
Хүжэ зөөлэхэн хүрьһэн
дээрэш
Хүбүүн бэеэ олоо һэм,

— гэһэн шүлэгэй мүрнүүдээр энэ хөөрөөгөө эхилхэм даа. Нээрээшье, түрэһэн нютаг, тоонто газар хүн бүхэндэ тон хүндэтэйгөөр һанагдадаг гээшэ. Тиимэһээ, хаанашье ажаһуухадаа, түрэл нютагайнгаа түхэл шарайе дурдан ябаха дуран заатагүй намда хүрэдэг. Сагаан-Хүтэл гэжэ дабаанай оройһоо эхэ нютагаа шэртэн харахадам, тэрэмни альган дээрэ мэтэ аржын, толорон байдаг лэ. Хэдышье холо ябаа сагтаа нютагаа ходол сэдьхэлдээ һанагшаб. Анхан дамжаһан зүргэ харгымни, баабхай шэдэжэ наадаһан жалгын хойто хотомни, альган дээрээ тэнжээһэн аба эжымни, бухал шэрэжэ гүйлгэһэн танил таламни, амар мэндэ гэхэмни! Ая гангын аятай хангал, түрэл нютагай тунгалаг агаар, баяр талын зэрэлгээн, боросон булжамуурай жэргээн ямар гоё гээшэб! Нютагай һэбшээн нюурым эльбэн таалажа, эжэлүүдгүй эрмэлзэл, хүсэлым ээлдэг.

Урдуураа нэмжэгэр талатай, хойгууураа ой модотой, дүрбэн зүгэй дүүрэн тэгшэ дэмбэрэлтэй, аглаг минии гуламта.

Түрэл нютагайнгаа
гудамжаар
Томоотой янзаар алхалан,
Хүдөөгэй зүргэ дамжаһаар
Хүрэжэ ерэбэб тоонтодоо.

«Тоонто» гээд тоб байса хэлэхэ эрхэтэйб. Юундэб гэхэдэ, эхэһээ мүндэлжэ эндэ тэнжэзд, зөөлэхэн энхэрэл доронь энэ болоһон бэемни, эгээл ехэ зол жаргалтай. Тоонтомни, жалгын хойто хотомни... Минии багада энэ оройдоол арбаад гаран гэрнүүд жэрылдэн харагдадаг һэн. Теэд мүнөө түрэл хотоноймни түхэл шарай танигдахаар бэшээр хубиланхай. Яла-сала сонхотой мантан томо байшан гэрнүүд һууридань жэрылдэдэг. Зарим айлай газаагуур «Жигули», «Москвич» автомашинанууд табяатай.

Бүри багахан байгаа хаб. Үшөө һургуулида ороодүй ябаа хаб. Абынгаа түмэр түдэгээ хадагалдаг арһан сүүмхэ ара нюргандаа үргэлэн, һургуулида ошоноб гээд, жаахан жалгаяа хүрөөд, һөөргөө бусагша бэлэйб. Магад, сүүмхэ соомни номуудай оронда тэндэм элдэб үнгын шэлэй түгдэрхэй гү, али шулуу шохойшье байжа болоо. Зүгөөр, тоомгүй гээшэм булай һэн. Эсэстэнь, халтад гэбэл, хүгшэн эжыһээ альган тараг эдигшэ һэм. Мүлхин, бүдэрэн хүл нюсэгөөр хүльбэрһэн хаһам, шорой, шалбааг, шүүдэр махан ябаһан шуран тэршээ шалюун хаһам мүнөө үльгэр мэтээр һанагдадаг. Тэрэ гэһээр олон жэл үнгэрөө. Тиимэһээл, сэдьхэлээ хүдэлгэн, нютаг тухайгаа шүлэгөө зорюулнаб:

Үлзы һайхан байдалтай
Үнэр баян гуламта.
Үхибүүн наһым бөөмэйлһэн
Үлгын дуунай тсонто.

Түрэһэн нютагайм түхэл шарай ондоо болон хубилаа гэжэ үшөө дахин дурдаһуу. Холоһоо элихэнээр харагдаха хоёр дабхар шулуун гэр. Энэмнай Калининай нэрэмжэтэ колхозой конторо гээшэ. Тээ саанань шэнэ гараж баригданхай. Шэнэ магазинтай зэргэлһэн үхибүүдэй саад элихэнээр тобойно. Харин хажуудань дунда һургуулиин 3 дабхар байшан гэр олоной анхарал заатагүй татаха. Хэдэн жэлэй саана аргалиинхид түрэл һургуулиингаа 50 жэлэй ойе баяр баясхалангай оршон байдалда тэмдэглээ һэн. Энэ һайндэрые хэзээдэшье мартахагүйб.

Багшанарни, багшанарни,
Баахан байхаһаам намайе
Үзэг номдо һургаат,
Үргэн замда гаргаат.
Баруун гарытнай адхажа,
«Бэрхэт!» гэжэ хүндэлнэб.
Наһанай жаргал үреэжэ,
«һайн байгты!»— гэнэб.

Мүнөө багшанараа дурдан хэлэхэ хүсэл түрэнэ. Анхан намайе «А» үзэгтэ һургаһан түрүүшымни багша Цырегма Лодоновна Лодонова ургажа ябаһан залуу үетэниие һурган хүмүүжүүлгэдэ ехэ хүсэ шадалаа, бэлиг шадабарияа, дүй дүршэлөө олон жэлдэ зорюулһан юм. Цырегма Лодоновна бидэ, һурагшадайнь сэдьхэлдэ хэтэдээ үлэнхэй. Наһанайнгаа амаралтада үни гаранхай РСФСР-эй габьяата багша Дулма Раднаевна Раднаевагай залуу үетэниие һурган хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ оруулһан хубитань нилээд ехэ.

Энэ жэлдэ түрэл нютагайм Калининай нэрэмжэтэ колхоз анхан байгуулагдаһаар 60 жэлэйнгээ алдарта ойе тэмдэглэхэнь. Хүдөө ажахые хүгжөөлгын хүндэ хүшэршье, харюусалгатайшье ажалда хүсэ шадалаа, талаан бэлигээ зорюулһан нүхэд тоонто дайдадам олон даа. Олон жэлнүүдтэ һаалишанаар ажаллаһан, Ажалай Улаан Тугай орденто Бороондой Норбоева, ахалагша хонишон ябаһан, 10 гаран үхибүүдэй эсэгэ, Ажалай Алдар Солын гурбан шатын орденто Базарсада Батоев, авто-хүлэгэй жолоошон Базарсада Ойдопов гэгшэд түрэл колхозойнгоо һүр хүсые дээшэлүүлэлсэжэ, баян дэлгэр болгохын түлөө бага бэшэ хубитаяа оруулалсаһан гээшэ. Мүн лэ олон жэлнүүдтэ ахалагша хонишоноор ажаллаһан Эхэ-Герой, Ажалай Улаан Тугай орденто Дарима Батажаргаловае мэдэхэгүй хүн Ага нютагта хомор байха. Тэрэ зунай аяма халуундашье, үбэлэй шэмэрүүн хүйтэндэшье, хабарай хагсуу шуурганташье, намарай хура бороодошье — ото һэтэл ажахынгаа мал һүрэгые бүрин бүтэнөөр, тобир тарганууддаар харууһалхын түлөө хүсэ шадалаа гамнангүй ажаллаһан хүн. Хонишон жэлһээ жэлдэ түсэб болон абаһан социалис уялгануудаа дүүргэдэг байгаа. Эрхимынь 100 эхэ хонин бүриһөө дунда зэргээр 136 хурьгадые абажа, тэдээнээ гээлтэ хоролтогүйгөөр түлжүүлһэн габьяатай. Хонин бүхэнһөө 4 килограммһаа бага нооһо хайшалжа үзөөгүй. Иимээр ажаллахын түлөө хонишондо хэды ехэ хүсэ шадал, эрмэлзэл хэрэгтэй байгааб даа? Ахалагша хонишон Дарима Батажаргалоаа СССР-эй профессиональна союзуудай 17-дохи съездын делегадаар һунгагдажа, тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадалсаа һэн.

Мэнгээрһэн наһыем
дүнгэһэн
Мээхэйлэн байдаг эжымни.
Хүлыем дүрөөдэ хүргэһэн
Хонидоо адуулдаг абамни.

Минии аба эжы хоёрни наһанайнгаа амаралтада гараһаар үнихэншье болоно байна. Нэгэтэ би гэртэхиндээ иигэжэ хэлээ һэм:

— Таанадай ажал хэхэтнай хүрөө бэшэ гү? Хэды болотор хонидоор несолдохотнай гээшэб? Сээнтэрэйнгээ гэртэ ошожо амарагты.

— Хүбүүн, юугээ хэлэнэш? Талын хүн таладаа жаргалтай гэжэ мэдэхэ гүш? Одоол, хүдөөдэ сэбэр агаарта амаржа ябана гээшэбди,— гэжэ эсэгынгээ харюусахада, абяагүй болоо һэм. Эжы, абымни ажалай дэбтэртэ богонихон үгэнүүдээр иигэжэ бэшээтэй байдаг: «Калининай нэрэмжэтэ колхоздо тракторист ябаһанаа, хониндо ороо». Бууралтажа һаншагаа сайнаншье һаа, бултанай дунда ажалай дорюун замаар олон жэлдэ урагшаа дабшаһандань, гэртэхинээрээ омогорходогби.

Ажалай һабагша олгоһон
Аба, эжын энхэрэлэй
Нюурай олон уршалаанууд,
Наһанай нангин угалзанууд.

Түрэһэн нютагни уран бэлигтэнээр баян юм. Уран һайханай булгэмэй артистнар бэлиг шадабаряараа округ соогоо мэдээжэ. Долгоржаб Дашиевагай хонгёо дуун хүнэй зүрхэ сэдьхэл татаһаар үнинэй. Энэ дуушамнай Москва хотын ехэ ехэ ендэр дээрэһээ дуулаһан намтартай. Мүн лэ мэдээжэ уран зохёолшод, поэдүүд нютагһаамнай гараһан юм. СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной гэшүүд Арсалан Жамбалон, Цыдэб Жамбалов гэгшэд нэн түрүүлэн тэдэнэй тоодо оролсоно. Нютагайнгаа поэдүүдэй шүлэгүүдые уншахадаа, түрэл дайдынгаа түхэл шарайе дахяад хараһан шэнги болодогби. Эдэнэр хамта дээрээ гуша гаран номуудые хэблүүлжэ гаргаһан юм. Сагһаа урид наһа бараһан Цыдэб Жамбаловай уянгата шүлэгүүд хүнэй сэдьхэл заатагүй татадаг. Мүнөө Арсалан Жамбалон жараяа холо алхабашье, хурса гуурһатай зандаа, зохёохы ажалдаа зоригтойгоор хүдэлжэ ябана.

Агын автономито округой хоймор талада оршодог, дардам харгын бэлшэр дээрэ хүгжэһэн Эхэ нютагни һүүлэй жэлнүүдтэ ажалай яһала һайн дүнгүүдые туйлана. Жэшээ болгон, Калининай нэрэмжэтэ колхозой хүдэлмэриин дүн абажа харабалнай, мяхаар гүрэнэй захил үнгэрэгшэ жэлдэ 129, нооһоор — 108 процент дүүргээ бшуу. Мүн овощ, хартаабха гүрэндэ эльгээхэ түсэбүүд дүүргэгдэнхэй. Тиимэһээл би түрэл нютагайнгаа ажалша бэрхэ хүнүүдээр ходо омогорхожо ябагшаб. Тэдэнэр үнэн сэхэ ажалаараа нютаг нугаяа бүри баян дэлгэр болгоно. Илангаяа хубилган шэнэдхэлгын жэлнүүдтэ аргалиинхидай ажаллаха эдэбхи үүсхэл дээшэлээ. Энэл даа, эхэ нютагайм һайхан шарай:

Абын нэрэ нэрлүүлһэн
Аласай холые шэртэһэн,
Анда нүхэдөө магтуулһан
Аргали нютагни һайхан даа!

Ц. ЦЫРИТОРОН.
Мухар-Шэбэр.

ХҮН БА *байгаали*

БАГА ГОЛ, ГОРХОНУУДЫЕ АРШАЛАН ХАМГААЛХА

Байгаали хамгаалха бүлгэмэй Бүхэроссин түбэй совет «Рабоче-крестьянский корреспондент» журналай редакцитай хамта бага гол, горхонуудые абаржа, аршалхын тула Бүхэроссин шалгалта сэнхэсhоhон байгаа. Энэ шалгалта байгша оной майн нэгэнhээ 1991 оной декабриин нэгэн болотор үргэлжэлүүлэгдэхээр хараалагдаа. Һүүлэй жэлнүүдтэ манай ороной бүхы шахуу нютагуудай бага гол, мүрэнүүдтэ хүшэр байдал тохёолдонхой. Сэбэр уhан хомор боложо захалаа. Уhанай шанар, шэнжэ муудажа, загаhад угы боложо эхилээ. Гадна олохон гол, горхонууд шэргэжэ, хатажа, угы болоо. Эдэ бүхы асуудалнуудаар үни болгонгүй хэмжээнүүд абтаха ёhотой. Байгаалиин баялигта хайхарамжагүйгөөр хандадаг, тэрэнээ сэгнэдэггүй дэрэлхэмэй эдэ бүгэдэ болоhон гэхээ.

Байгаалиин баялигуудые хамгаалха талаар нийтын болон бусадшье эмхинүүдэй гаргаhан үүсхэл дэмжэн, байгаали хамгаалха Бүхэроссин түбэй совет, «Рабоче-крестьянский корреспондент» журналай редакцитай хамта «Бага гол, горхонуудай уhа элбэгтэй, ариг сэбэр байхын тула» гэhэн уряа доро энэ шалгалта эхилээ юм.

Гүрэн түрын удха шанартай шалгалтын гол зорилгонь юуб гэхэдэ, бага гол, горхонуудта зоной болон нийтын эмхинүүдэй анхарал хандуулха, байгаали хамгаалха талаар ойлгуулжамжын хүдэлмэри ябуулха, эрдэм мэдэсыень үргэдхэхэ, дээшэлүүлхэ гэhэн удхатай.

Ушар тиимэhээ байгаали хамгаалха бүлгэмэй республикын соведэй президиум байгша оной июлиин 13-най тогтоолой ёhоор, байгаали хамгаалха районой бүлгэмэй эхин эмхинүүдые, соведые бага гол, горхонуудые аршалан абарха талаар үнгэргэгдэжэ байhан Бүхэроссин шалгалтада эдэбхитэйгээр хабаадахыень уялгалhан байха юм.

Мүнөө манай республикын районуудай байгаали хамгаалха бүлгэмэй соведүүд тус шалгалтын хүдэлмэрине хүтэлбэрилхэ, ударидаха, тэрэнэй дүн согсолхо комиссинууд бүридхэхэ болоно. Комиссинуудай бүридэлдэ гүрэнэй байгаали хамгаалха хүдэлмэрилэгшэд, «Бурятпромохота», «Байкалрыбвод» нэгэдэлнүүдэй, ойн ажахынуудай түлөөлэгшэд, районой газетэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд, эдэбхитэд болон бусад оролсоно. Комиссинууд нютагай соведүүдтэй хамта шалгалтынгаа ёhо гурим, саг болзор батална болоно. Шалгалта хэхэ бригада, бүлэгүүдые мүн лэ эмхидхэхэ, байгуулха юм.

Комиссиин гэшүүд байгаали хамгаалха талаар урдань абтаhан РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолнуудай нютаг бүхэндэ хэр зэргээр бэелүүлэгдэжэ байhые шалгаха ёhотой. Энээнhээ гадна районой, сельскэ, сомоной, поселково Соведүүдэй газар дээрэхи гол, горхонуудай тоо бүридхэхэ, мүн уhа, нуур, гол, горхонуудые бузарладаг предприятинуудые, ажахынуудые бүридэлдэ абаха зорилго урдаа табина. Тиихэдэ тус комиссинууд гол, горхонуудые арюун сэбэрээр байлгадаг ажахынуудай дүй дүршэл шэнжэлхэ, олоной дунда дэлгэрүүлхэ хүдэлмэри ябуулха юм. Мүн уhа хамгаалха зонын хилэнүүдые тодорхойлхо, тэндэ тодхогдоhон тэмдэгүүдые шалгаха уялгатай.

Байгаали хамгаалха бүлгэмэй районой совет, бүлгэмэй эхин эмхинүүд, комиссинууд гол, горхонуудые ариг сэбэр болгохо талаар, нютагай зоной хабаадалгатайгаар субботник, воскреснигүүдые үнгэргэхөөр хараална.

Шалгалтын үедэ ажахынуудай, предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд бага гол, горхонуудые элбэг уhатай болгохо талаар хэмжээнүүдые абаха, hөөг бургааhануудые, модо уhанай эрьеэр тариха, харууhалха, саг үргэлжэ гол, горхоной hаба сэбэрлэжэ байха асуудалнуудые шиидхэхэ зорилготой.

Жаахан гол, горхонуудай, булагуудай уhые сэбэр, элбэг болгохо талаар гансал шалгалта хэхэ бэшэ, харин уhа болон газар хэрэглэдэг предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ, хүдэлмэрилэгшэдтэ туhатай заабари үгэжэ байха, тэдэнэй эрдэм мэдэсыень гүнзэгырүүлхэ уялгатай.

Манай республика дотор олон тоото жаахан гол, горхон тоологдоно. Эдээнэй арюун сэбэрhээ Байгал далайн уhанай шанар дулдыдана гэжэ мартаха ёhогүйбди.

1989 ондо Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй шиидхэбэреэр гол, горходой тоо бүридхэлдэ абтаа hэн. Дүнгүүдынь мүнөө согсологдожо байнхай. Түрүүшын дүнгүүд ехэ уйдхартай байба. Һүүлэй арбан жэл соо Буряад орондо 230 бага гол, горхон хатан шэргээ гэжэ элирүүлэгдээ бшуу.

Хэрбээ ажахынуудай, предприятинуудай бүхы шатын хүтэлбэрилэгшэдэй, хүн бүхэнэй ганса үгөөрөө бэшэ, харин бодото хэрэгүүдээрээ оролдоо hаань, Байгал шадарай байгаали хамгаалха талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ аргатай. Эхилээд байhан шалгалтые хүтэлбэрилэн үнгэргэхын тула республикын комисси бүридхэгдэбэ. Комиссиин түрүүлэгшээр байгаали хамгаалха Бүхэроссин бүлгэмэй республикын соведэй түрүүлэгшын орлогшо И. А. Доровских томилогдобо. Комиссиин бүридэлдэ «Байкалрыбвод» управлениин начальник Ю. И. Калашников, Буряадай АССР-эй байгаали хамгаалха Гүрэнэй комитедэй таhагые даагша Б. Б. Ральдин, республикын гидрометобсерваториин түбэй начальник В. К. Татарников, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй газар-эсхэмжэлэгшэдэй инспекциин начальник А. В. Суконов болон бусад оруулагдаба.

Байгаали хамгаалха талаар горитой хүдэлмэри ябуулhан колхоз, совхозууд, предприятинууд, эдэбхитэй хүдэлмэрилэгшэд, удха шанар hайнтай статьянуудай авторнууд урмашуулагдахаар хараалагдаба.

Байгаали хамгаалха Бүхэроссин бүлгэмэй Түбэй соведэй шан иимэ: Хүндэлэлэй грамота, 6 мүнгэн шан (160 түхэригhөө 400 түхэриг хүрэтэр). Гадна үшөө зуу-зуун түхэригэй урмашуулгын 4 шан бии. Тиихэдэ «Рабоче-крестьянский корреспондент журналай редакци 3 шан тогтообо. (50-hаа 150 түхэриг хүрэтэр). Энэ журналда эрхим hайн статья, корреспонденци бэшэhэн эдэбхитэд, журналистнууд урмашуулагдаха юм. «Буряад үнэн», «Правда Бурятии», «Молодёжь Бурятии» газетэнүүдтэ энэ шалгалтын дүнгүүд саг үргэлжэ тунхаглагдажа байха юм. Дурсагдагша газетэнүүдэй корреспондентнүүд Б. Т. Цыремпилов, С. Н. Бутырина, А. И. Фадеева гэгшэд республикын комиссиин бүридэлдэ оруулагданхай.

И. КАРБАИНОВ,
Байгаали хамгаалха Бүхэроссин бүлгэмэй республикын соведэй түрүүлэгшын орлогшо.

ЭНЭ ҺАРАДА ХАРУУЛАГДАХА

Августын 27-до Совет киногой үдэр тэмдэглэгдэхэ. Улаан-Үдэ хотын болон республикымнай хото, hууринуудай кинотеатрнуудта энээнhээ урда мэдээжэ болоhон фильмүүд дахинаа харуулагдаха юм. Заримыень нэрлэбэл, «Игла» (Казахфильм), «Интердевочка» («Мосфильм»—Швеци) гэhэнүүд болоно.

Эдэ фильмүүдhээ гадна мүнөө hарада шэнэ фильмүүдые хараха арга бии.

Свердловско киностудида «Охота на единорога» **(гурбадахи зураг)** гэжэ фильм буулгагдаа. Тэрэнэй удха Сталинай үеын хуули бусаар ябадалнуудта зорюулагданхай. Гэхэ зуура гол үйлэнь немецко-фашис лагерьта үнгэрнэ. Энэ лагерьта ороhон совет летчигуудые муухан самолёдуудта hуулгаад, агаарай сэрэгэй училищиин курсантнууд hорилго хэдэг байна. Эрхим самолёдуудта hууhан фашис летчигууд тэдэниие бэлэхэнээр буудажа, гам хайрагүйгөөр унагаадаг байhаниинь ойлгосотой. Нүхэдэйнгөө туhаар совет лётчигуудай нэгэн фашис лагерьhаа тэрьедэжэ шадана. Теэд өөhэдынхидтөө бусахадаа, тэрэ совет лагерьта орошоно... Энэ фильмдэ актёрнууд Сергей Быстрицкий, Виктор Соловьев, Виталий Зикора болон бусад наадаа.

Грециин болон Англиин кинематографистнуудтай сугтаа «Мосфильм» студиинхид урда сагай комедиограф Аристофанай «Лисистрата» гэжэ зүжэгэй удхаар «Комедия о Лисистрате» **(нэгэдэхи зураг)** гэжэ фильм буулгаба. Энэ шог зугаатай, зүгөөр гүнзэгы удхатай фильмые режиссер Валерий Рубинчик табиhан байна. Энэ хүн «Венок сонетов», «Культпоход в театр», «Дикая охота короля Стаха», «Отступник» гэжэ фильмүүдые энээнhээ урда табиhан юм.

Гол рольдо актриса Елена Коренева наадаба. Гадна Александр Калягин, Ольга Кабо, Константин Райкин, Ирина Феофанова, Евгений Стеблов болон бусад наадаhан байна.

Уран зохёолшо Александр Житинский гэгшын социальна фантасмагориин жанрта хабаатай номуудые дуратайгаар уншадаг зон «Лестница» **(хоёрдохи зураг)** гэжэ фильмээр hонирхохо зэргэтэй. Гол рольдо Олег Меньшиков наадаа hэн. Энэ актёртой харагшад «Полоса препятствий», «Мой любимый клоун», «Жизнь по лимиту» гэhэн фильмүүдтэ танилсанхай. «Интердевочка» гэжэ фильмдэ наадаhан актриса Елена Зайцева нэгэ рольдо наадаба. Тэрээнhээ гадна Леонид Куравлёв, Светлана Аманова, Виктор Степанов, Сергей Арцыбашев болон бусад hайн образуудые байгууланхай.

М. Горькиин нэрэмжэтэ студида табигдаhан шэнэ зүйлнүүд сооhоо «Двое на голой земле» гэжэ фильм дурдамаар. Энэ хадаа гэр бүлын орёо байдалда зорюулагдаhан драма болоно. Үхибүүдээ орхёод ошодог эхэнүүд мүнөө гайхалгүй болонхой гэжэ голхорон тэмдэглэмээр. Гэхэ зуура гэр бүлэ, үхибүүдээ орхёод ябашадаг эсэгэнэр мүн лэ үсөөн бэшэ бшуу. Зүгөөр тэдээн тухай үгэ хүүр юундэшьеб гарадаггүй. Эгээл иимэ эсэгэ тухай фильм дотор хэлэгдэнэ. Эсэгыень (Алексей Ладовые) РСФСР-эй габьяата артист Валерий Порошин наадаба. Тиихэдэ хүбүүень — Викторые актёр Борис Шувалов наадаhан юм. Эхынь рольдо Башкирай драмын театрай актриса Нурия Ирсаева дурадхагдаhан байгаа.

ГДР-эй студида табигдаhан «Милые бестии» гэжэ фильм харагшадые hонирхуулхэ аргатай. Трикотажна фабрикада хүдэлдэг нүхэр хоёр басагадай уршагта ябадалнууд тухай хөөрэгдэнэ. Мүнгэ олохын тула тэдэнэр хуули, hэшхэл буса элдэб ааша гаргана. Гол рольнуудай нэгэндэ мэдээжэ актриса Рената Блюме наадажа, hонирхолтой образ байгуулжа шадаа.

Мүнөө сагай онтохоной жанртай зохилдуулан, «Большой» гэжэ американ фильм табигданхай. Фильмын герой — арбан хоёртой хүбүүн нааданай автомат дээрэ наадахадаа, түргэн ехэ болоhойб гэhэн hанаан бодолоо дуулгана. Тиигэмсээрээ үглөөдэрынь үндэр томо болонхой бодоно. Энээнhээ боложо, тэрэ элдэб хохидолдо ороно. Фильмын режиссёр Пенни Маршалл ехэ шадамар бэрхээр үйлэ хэрэгүүдые зохёонхой. Актёр Том Хэнксон эрхимээр гол геройн образ байгуулаа.

«Преступление Антуана» гэжэ француз фильм залуу хүгжэмшын инаг дуранай ябадалнуудта зорюулагданхай. Элиндэ түрэ найр харуулагдана. Түрын үедэ бэри басаган сахилгаанhаа наhа барашана...

Август hарын репертуарта энэдхэг фильмүүд сооhоо «И придёт тот день» гэжэ фильм харуулагдаха. Полициин комиссарай туhалагшын гэр бүлэдэ болоhон хүшэр орёо хэрэгүүд зураглагданхай. Гол рольдо актёр Ашон Кумар наадаба.

Дурсагдагша фильмүүдhээ гадна байгша hарада кинодо дуратайшуул хариин оронуудта табигдаhан «Роман с камнем» (США), «Кинг Конг», «Кинг Конг жив», «Однажды в Америке», «Кабаре», «Побег» (Франци), «Данди по прозвищу «Крокодил», «Крокодил Данди-II» (Австрали). гэжэ фильмүүдые хараха аргатай байна.

В. ПАВЛОВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: фильмүүдhээ хэhэгүүд.

ЭДИР АЯНШАЛАГШАДАЙ СЛЁТ

Тээгдэ тосхондо эдир аяншалагшадай слёт үнгэргэгдэбэ. Слёдто хабаадагшад гурбан хуби боложо хубаараад мүрысэбэ. Түрүүшын үдэр танигдаагүй газар дээрэ зүг шэгээ тодорхойложо hураха мүрысөөн үнгэргэгдөө hэн. Эндэ Тээгдын hургуулиин үхибүүд эгээл hайн үрэ дүн харуулжа эрхимлэбэ. Хориин 1-дэхи, 2-дохи дунда hургуулинуудай үхибүүд удаадахи hууринуудые эзэлээ.

Үглөөдэрынь слёдто хабаадагшад аяншалгын маршрудаар ябажа гараhан байгаа. Аяншалагшад богони болзорой туршада 5 километрэй зай гаталха ёhотой байба. Тэдэнэр карта хаража, эгээл богони харгы зам шэлэжэ, түрүүлэн ерэхэ зорилготой hэн. Харин үдэшэнэнь «Бага гол, горхонуудые хамгаалха» гэhэн темээр конкурс үнгэргэгдөө, уран hайханай номернууд харуулагдаа, газетэнүүд гаргагдаа, эдир редакторнууд өөhэдынгөө газетэнүүдые хамгаалаа.

Хориин 2-дохи дунда hургуулиин «Байгал» газетые жюри онсолон тэмдэглэhэн байна. М. Лопатин, О. Семёнова гэгшэд энэ газетэ гаргаhан юм.

Һүүлшын үдэр ябагаар ябалгын мүрысөөн үнгэргэгдөө. Эндэ горхон дээгүүр табигдаhан модон дээгүүр, эгсэ хада өөдэ абиран гараха ба доошоо бууха, богони саг соо майханаа татаха ба хуряаха гэхэ мэтын зүйлнүүд оруулагдаhан байба.

Слёдой дүнгүүдээр багашуулай бүлэг сооhоо Тээгдын дунда hургуули, харин ехэшүүлэй бүлэг сооhоо Хориин 1-дэхи дунда hургуули түрүү hуури эзэлhэн байба.

Б. ЛАЙДАПОВ.

Уласхоорон шэнжэл

ВЬЕТНАМ: АЛИ НЭГЫЕНЬ ШЭ

КПСС-эй XXVIII съездын хэблэлэй түбтэ Вьетнамай танил журналист нүхэртээ уулзаа hэм. Советскэ Союзда ба Зүүн Европодо боложо байhан хубилалтанууд тухай хани халуун хөөрэлдөөнүүд эндэ боложо байба. Хубилган шэнэдхэлгын ерээдүйн алхамууд тухай орёо шухала асуудалнуудай партиин хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэндэ табигдахаар бэлдэгдэжэ байхадань, Вьетнамдахи ажал хэрэгүүд тухай манай хөөрэлдөөн болоо hэн.

КПСС-эй съездын хойноhоо нүхэрни анхаралтайгаар адаглаха зуураа, ехэл бээе баринги байгаа hэн. Тэдэ үдэрнүүдтэ Кремль соо ямар хөөрэлдөөнүүдэй боложо байhан тухай Вьетнамай газетэнүүдhээ мэдэжэ абахын аргагүй байба. Ханойн болгоомжотой байhые ойлгохоор юм ааб даа. Вьетнам хадаа бурьялма үйлэ хэрэгүүдээр элбэг hүүлэй жэлнүүдтэ урданайнгаа политическэ байгуулалтые үлөөhэн үсөөхэн социалис оронуудай нэгэниинь болоно.

— Вьетнамда олон ондоо hанамжанууд угы юм,— гэжэ намтай хөөрэлдэжэ байгша зэргэсүүлэн сэсуулна.— Энэ хадаа демократиин дутагдал мүн, гэбэшье hүүлэй жэлнүүдтэ арад зон hайнаар ажаhуудаг болоо, тиимэhээ сэдьхэлээ ханаанхай. Гол шухала юумэниинь юуб гэбэл, тогтууритай байдал хангаха гээшэ шухала удха шанартай.

Арбан жэлэй урда тээ эндэ хүшэр бэрхэшээлтэй байдал тохёолдожо, реформо эхилхыень баадхаа hэн. Мүнөө бидэ иимэ байдалые гаталан дабахын тула хубилган шэнэдхэлгын жэлнүүдтэ ехэ оролдолго гаргажа байнабди. Юрэдөөл, тиин мүнөө Вьетнамда тогтууритай байдал тохёолдожо байна бшуу.

1979 ониие элихэнээр hананаб. Урда Вьетнамда ажахы хүн бүхэндэ үгтэжэ байгаа, харин ороной хойто зүгтэ «сэрэгэй коммунизм» сахигдажа, олон зуугаад мянган хүниие Эхэ ороноhоо зугадан гарахыень баадхаба. Нацинууд хоорондын, бодото дээрээ экономическа ба социальна асуудал табигдажа, эдэ бүгэдые зүб мүрөөр шиидхэхыень баадхаа бэлэй.

Дары хэмжээнүүдые абаха хэрэгтэй. Гансал совет туhаламжа үзүүлхэhээ гадна, ашаг үрэ багатай гүрэнэй экономико hайжаруулха, ута үнжэгай барилгануудые түгэсхэхэ тухай ехэ хөөрэлдөөнүүд гараа hэн. Тиихэдэ таряашадта газар гэр бүлын подрядаар хубаахаа, кооперативуудта, үмсын предприятинуудта харгы гаргажа үгэхэ, провинцинууд болон предприятинуудые гадаадын оронуудтай холбоо барисаа тогтоохо арга олгобо.

Гэбэшье энэ саг зүүрын сухарилтые онсо шэнжэтэй НЭП гэжэ сэгнэбэ. Тиин гурим журамаа шангадхажа эхилээд, hүүлээрнь дахинаа hуларуулжа захалха байгаа бшуу. Гансал өөhэдын бэшэ, харин Москвагай үзэл сурталшад хэтэрмэ зоримгой туршалгануудhаа ханинараа үе-үе болоод лэ hэргыдэг байбабди.

СССР-тэ хубилган шэнэдхэлгын эхилхэдэ, Вьетнам тэрэнэй суртал hургаалнуудые экономическа ба сэдьхэл бодолой талаhаа халан абахаар бэлэн оной hүүл багта соносхо хубилган шэнэдхэлгын нэдхэлгэ» гэжэ нэрлэгдэ бии болгогдоhон карточ логдажа, сүлөөтэ дэлгүүр гадаадын оронуудтай арга байгуулагдаа hэн.

Үмсын сектор хурдан Нёдондо жэл эндэ орок доходой 70 процент байгаа. Вьетнам үлэсхэлэн hаа гарахаhаа гадна, 1,5 барайгар дэлхэйн дэлгүү худалдадаг болоhон бай үнгэрhэн хойно Вьетнам заашань ехээр гаргажа нуудай тоодо оробо. Не hэн мүнгэнэй үнын уна байгаа. Урда урдын жэл —1000 процентдэ хүрэhэ нютагай болон гадаадын хангагдадаг болоо бшуу. нуудhаа эхилээд, компью дэб эсын продукци дүүр

Алас-Дурна зүгэй ор Конфуциин абари зангаар хэй. Хитадай дүй дүршэ ёhоор, экономикодо засаг захиргааниие ёhоло хэмжээнүүдэй, ёhо гурим ажаhуудаг гээшэ. Гэбэш дүршэлэй харуулhанай ё до хайша хэрэгээр ханд иимэ хандалгаhаа гээгдэ

Орон дотор гол түлэб лаар политическэ камп ябуулагдаба. Хэблэлэй ябуулгые гуримшуулхын дондо хабар эхилээ hэн бар болон зундаа үзэл нууд улам үргэдэбэ. «Ёдэ ондоо hанал бодол хэблэл, суглаанууд болон баадагшад, хүтэлбэрилхы шад буруушааhан байгаа Генеральна секретарь Нгу hарада энэ темээр оло интервью үгэбэ. Дэлхэй байhан хубилалтанууд «В тын hанаае ехээр зобоо дуулээ.

Тиихэдэ КПВ-гэй эмхи арга шадабариие дээшэлү гоор парти дотор арюуд ябуулагдана.

СРВ-гэй Национальна иониин hүүл багта боло хыда зарим тэды hайн лежо байна гэжэ тэмдэг мышленна үйлэдбэри нёд жээндэ үлэhэн, жэжэ 5,3, үмсын предприятин хүрэтэр унаhан байгаа. шадай бодото ашаг олзо ригүйшүүл ургаа, хуули гэдөө. Иигэжэ Вьетнамай мүнөө экономическа ба шухала асуудалнуудые ш болоно.

КАМБОДЖЫН АСУУДАЛ ХЭЗЭЭ ШИИДХЭ

Зүүн-Урда Азиин гүрэнүүдэй нэгэдэлэй (АСЕАН) гэшүүн-оронуудай, мүн США-гай, Японой, Австралиин, Шэнэ-Зеландиин гадаадын политическэ албан зургаануудай толгойлогшонорой, Европын экономическа эмхиин түлөөлэгшэдэй hаяхан Джакартада болоhон жэл бүриин үргэдхэгдэмэл уулзалга дээрэ политическэ асуудалнууд үргэнөөр табигдаба. Энэ нэгэдэлдэ ородог Брунейн, Индонезиин, Малайзиин, Таиландын, Сингапурай ба Филиппинын тус райондохи тэдэнэй партнернуудтай экономическа харилсаанай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэдэг хуралдаан энэ удаада политическэ асуудалые хаража үзэлгэдэ нэн түрүүн зорюулагдаhан байгаа. Камбоджын асуудалда, 11 жэл соо эндэ үргэлжэлжэ байhан хёмороо зүришэлдөөнүүдые гуримшуулха асуудалда тэрээндэ хабаадагшад гол анхаралаа хандуулжа, өөhэдынгөө hанал бодолые хэлэбэ.

Холбоото Штадуудай июлиин 18-да хэhэн мэдүүлгэ энээнэй ушар шалтагаан болоо. Энэнь Камбоджо тушаа Вашингтоной хараа бодолой эрид хубилhые элирхэйлэн гэршэлнэ гэжэ дэлхэйн олониитэ сэгнээ hэн. Президент Бушай захиргаан Кхиеу Самфан түрүүтэй «улаан кхмернүүдэй» бүлэглэлые дэмжэхые арсаха гэhэн шиидхэбэри абаба гэжэ США-гай гүрэнэй секретарь Дж. Бейкер Джакартада американ хараа бодолые ойлгуулхадаа, тэмдэглээ hэн. «Даладахи онуудай hүүл багта Камбоджодо хүн зониие олоорнь алалга хюдалгада гэмтэй тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэд энэ орондо засаг захиргаанда дахинаа ерэхэ ёhотой» гэhэн hанал бодолые Бушай захиргаан дэмжэнэгүй. США-гай энэ шиидхэбэри Сианук түрүүтэй гурбан талын бүхы коалициие американ түлөөлэгшэд дэмжэхэ ёhогүй болоно.

Вашингтоной засагаархидай иимэ алхам Сианугай коалициие американ захиргаанай дэмжэжэ байhые буруу hүргэхэдөө болохол. Энэнь Камбоджодохи байдалые гуримшуулан шиидхэхэ талаар амжалта түйлахын тула таарамжатай байдал байгуулха байна. Сэхыень хэлэхэдэ, США-гай шэнэ хараа шугам олохон ушарта ажал хэрэгэй шалтагаануудаар элирүүлэгдэнэ гэжэ гүрэнэй секретарь тэмдэглээ. И гаар конгресс Пномпен толгойлдог правительст байhан Камбоджын бусад дэ американ туhаламжа шааха аргагай.

Эндэ Холбоото Штадуу та ехэ амжалта обеорж Индохитадай орёо түгшүү гуримшуулха талаар пол доонүүдые хэхэ арга олг

США-гай алхамые элдэ шаана. Зүгөөр энээниие нууд, Япон буруушаажа бэ. Энэ асуудалда хабаа нэн түрүүн «улаан кхме дуулаад лэ байгаа hаа, лан тайбан байдал хан Токио тоолоно гээд Япо рэгүүдэй министр Таро тада болоhон уулзалга байгаа. Сианугай гурбан дэмжэжэ байhанаа мэд оронуудай түлөөлэгшэд долые hайшааба.

Тиихэдээ Камбоджын дайдые мэдэлдэ абаад правительствода эсэргүү нуудаа болюулхые «улаан ноо болотор арсажа бай оронуудай гадаадын хэр нүүд уулзалга дээрэ нэ гүй. АСЕАН-ай оронууд hаянай Холбоото Штадууд лэглэлые политическэ Камбоджын асуудалые ехэ hаад тойбо татана. абахадаа, «улаан кхмер лэгшэд Камбоджын прав анугай оппозициин хүтэлб рондо энэ жэлэй июнь болоhон уулзалга дээрэ hан хэлсээ сахихаа арс нүүдэй үндэhөөр дайн б тухай хэлсээн Камбоджы литическэ аргаар гурим то эрхэ байдал байгуул

Алек

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.30—«Ференц Лист»—5 серитэй уран hайханай фильм. 2-дохи сери. 10.45—«Бурозубки» — баримтата фильм. 11.05 — «Дэлхэйе тойрон»— альманах. 12.05— Хүгжэмтэ дамжуулга. 12.55— Хүүгэдтэ дамжуулга. 13.25— Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд. 13.30— Время. 17.15— «Гостья из будущего»— үхибүүдтэ фильм 2-дохи сери. 18.20—«Гуфиин кубогта хүртэхын түлөө». Хүбүүдэй дунда теннисээр ойн баярай X чемпионат тухай. 18.45— Мультфильм. 19.00— Бидэ ба экономико. 19.30—Время. 19.50—9-дэхи студи. 20.45—«Ференц Лист»—5 серитэй уран hайханай фильм. 1-дэхи сери. (Венгри). 22.00—Время. 22.30—Литературно-уран hайханай программа 00.30—«Фрогз джаз-бэнд» (Голланди) Москвада. 01.00— Шэнэ hонин.

ХОЕРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00—Үглөөнэй гимнастика. 9.20— Эдир харагшын театр «Загадка», «Разгадка»— зүжэг. 11.15—«Ленинградские акварели»—фильм-концерт. А. Дольский дуулаха. 11.45— Ритмическэ гимнастика. 12.15 — «Семнадцать мгновений весны» — уран hайханай фильм. 1-дэхи сери. УЛААН-ҮДЭ. 18.05— Киноочерк. 18.25 — Байгал. 18.45— Дуунтай уулзалга. Арадай дуунай «Алтаргана» ансамбль, хүдөөгэй районуудhаа дуушад болон хүгжэмшэд хабаадаха (буряадаар). 19.30— Байгал (буряадаар). 19.50 — «Байгалай үмэнэхи газар дээрэ». 20.55 — Соносхолнууд. МОСКВА. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!» 21.15— М. Суворова дуулаха. 21.40— Режиссер Л. Бокрадзиин фильмүүд. 22.40— Эстрадна дуу гүйсэдхэдэг залуушуулай «Ялта-90» гэhэн Бүхэсоюзна V телеконкурс. 1-дэхи шата.

ПРАВДА БУРЯТИИ *Мүнөөдэрэй номерто*

СССР-эй Министрнүүдэй Совет «1990 оной ургаса хуряалгые хангаха талаар нэмэлтэ хэмжээнүүд тухай», «1990 оной ургаса хуряалгада hуралсалай эмхи зургаануудай студентнүүд болон hурагшадые хабаадуулха тухай», «1990 оной ургаса хуряалгада ашаанай автомашинануудые нэмэжэ эльгээхэ тухай» тогтоолнуудые баталан абаба. Энэ документнүүдэй дүүрэн текстнүүд газетэдэ толилогдобо.

Хүн зониие физкультура болон спортдо олоор хабаадуулха тухай хөөрэлдөөнүүдэй болодогшье hаа, предприятинуудай ажахын тоосооной гуримда ороходо, хүтэлбэрилэгшэдынь инструктор-методистын тушаалые үгы хэжэ, ехэ алдуу гаргана. Сэлэнгын ЦКК-гай, ЛВРЗ-гэй, мяханай комбинадай хүтэлбэрилэгшэд иимэ алдуу гаргаhан байна. Энээн тухай В. Вольскиин корреспонденци дотор хэлэгдэнэ.

Хэлэ, бэшэгэй эрдэмэй доктор С. Чагдуровай буряад арадай «Гэсэр» эпосэй ойдо зорюулагдаhан статья газетын гурбадахи хуудаhанда толилогдоо.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

Кино, Театр

Театр оперы и балета
Гастроли Душанбинского государственного русского драмтеатра им. Вл. Маяковского
Старая сеньорита из «рая»—в 19.

«Дружба»
Потрясающие приключения мушкетеров — в 9-30, Большой —в 11, 15-20, 17-30, 21-50, Кокон—в 13-10, 19-40.

«Родина»
Судьба барабанщика—в 10, 16, Большой—в 12, 14, 18-10, 20, 21-50.

«Прогресс»
Красный зал—Большой—в 10, 12-10, 14-...
Зеленый ... (2 серии) ...
Игла—в ...

«Октябрь»
Мультфи... дет тот д... 17, 19, 2...

«Восток»
Смех и ... 15-30, в ... ки—в 17, ...

«Байкал»
Белый ... 20-30.

«Аршан»
Красное ...

НАШ АДРЕС:
670000, УЛАН-УДЭ
ул. Каландаришвили, 23

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60-91, 2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21. 2-57-63; информации—2-34-05; переводов—2-54-93; писем и селькоров—2-67-81; корректорская—2-33-61; выпускающие—2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-90, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79. п. Агинское—3-40-69. Директор издательства — 2-37-32, бухгалтерия—2-33-77, вахта— 2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана республиканской типографией Госкомиздата Бурятской АССР ... ректор 2-40-45
Заказ № 180.